Täysistunto

Torstai 13.6.2019 klo 14.00—16.44

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 16.44.

Puhetta johtivat puhemies Matti Vanhanen (14.00—15.58) ja toinen varapuhemies Juho Eerola (15.58—16.44).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Valtioneuvoston tiedonanto: Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019 Osallistava ja osaava Suomi –sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta

Valtioneuvoston tiedonanto VNT 1/2019 vp
Pöytäkirjan liite Epäluottamusehdotukset 11.6.2019 Liite 2A

Ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia, valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 6.6.2019 nimitetyn pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelmasta. Keskustelu tiedonannosta päättyi 12.6.2019 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa ovat Ville Tavio Jani Mäkelän kannattamana, Petteri Orpo Sinuhe Wallinheimon kannattamana ja Sari Essayah Päivi Räsäsen kannattamana tehneet ehdotukset epäluottamuslauseen antamisesta valtioneuvostolle. Ehdotukset on monistettuna jaettu edustajille. (Pöytäkirjan liite 2A)

Selonteko hyväksyttiin.

Puhemies Matti Vanhanen: Ehdotuksista on äänestettävä. Ensin äänestetään Ville Tavion ehdotuksesta Sari Essayahin ehdotusta vastaan, sitten voittaneesta Petteri Orpon ehdotusta vastaan, ja lopuksi äänestetään siitä, nauttiiko valtioneuvosto eduskunnan luottamusta.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

1) Sari Essayahin ehdotus ”jaa”, Ville Tavion ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 153, ei 35; poissa 11 (äänestys 1). Eduskunta hyväksyi tässä äänestyksessä Sari Essayahin ehdotuksen.

2) Petteri Orpon ehdotus ”jaa”, Sari Essayahin ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 149, ei 39; poissa 11 (äänestys 2). Eduskunta hyväksyi tässä äänestyksessä Petteri Orpon ehdotuksen.

3) Luottamuslause valtioneuvostolle ”jaa”, Petteri Orpon ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 113, ei 75; poissa 11 (äänestys 3).

Eduskunta päätti, että valtioneuvosto nauttii eduskunnan luottamusta.

_____

Pöytäkirjaan merkittiin seuraava ilmoitus: äänestyksessä 3 Sofia Vikman /kok tarkoitti äänestää ”ei”.

_____

Asian käsittely päättyi.

3. Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2018

Kertomus K 11/2019 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jolle muut erikoisvaliokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 30.9.2019.

Keskustelu

14.05 **Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Minulla on ilo ja kunnia esitellä teille eduskunnan oikeusasiamiehen toimintakertomus vuodelta 2018. [Hälinää — Puhemies koputtaa] Kertomus koskee oikeusasiamiesinstituution 99:ttä toimintavuotta. Suomen oikeusasiamiesinstituutiohan on maailman toiseksi vanhin, ja ensi vuonna vietämme toiminnan 100-vuotisjuhlavuotta.

Perinteiseen tapaan kertomuksen alussa on oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten puheenvuorot kunkin itse valitsemasta aiheesta. Omassa puheenvuorossani käsittelen vanhusten oikeuksia oikeusasiamiesinstituution näkökulmasta. Oikeusasiamiehen toimintaa ja havaintoja vanhusten oikeuksien valvonnassa ja edistämisessä on selostettu kertomuksen erillisessä jaksossa. Puheenvuorossani käsittelen kysymyksiä, mitkä ovat oikeusasiamiehen tehtävät ja toimivaltuudet vanhusten oikeuksien valvonnassa ja edistämisessä sekä miten ne eroavat muiden valvontaviranomaisten tehtävistä ja toimivaltuuksista. Totean tässä vain lyhyesti:

Oikeusasiamiehellä on kattavat tiedonsaantioikeudet ja laajat toimivaltuudet ryhtyä toimenpiteisiin havaitsemiensa epäkohtien poistamiseksi. Koska vanhukset ja heidän omai-

sensa kantelevat vain harvoin, keskeistä on oikeusasiamiehen toimivalta toimittaa tarkastuksia ja ottaa niiden perusteella tai muutoin tutkittavaksi omia aloitteita.

Oikeusasiamies on yleinen laillisuusvalvoja. Kun muiden valvontaviranomaisten toimivalta rajoittuu tiettyihin, esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin liittyviin, oikeuksiin, oikeusasiamies valvoo paitsi niitä myös kaikkia muitakin vanhusten oikeuksia. Oikeusasiamiehen tehtävä yleisenä laillisuusvalvojana näkyy myös siinä, että oikeusasiamies valvoo vanhusten oikeuksien toteutumista kaikissa viranomaisissa ja kaikissa julkista tehtävää hoitavissa yksityisissä riippumatta siitä, minkä hallinnonalan viranomaisesta tai toimijasta on kysymys. Esimerkiksi viranomaisten palvelujen muuttuminen sähköiseksi voi vaarantaa ikääntyneiden henkilöiden palvelujen saatavuutta kaikilla hallinnonaloilla. Oikeusasiamies valvoo siis vanhusten kaikkia oikeuksia kaikilla hallinnonaloilla. Tämä on se keskeisin ero verrattuna muihin valvontaviranomaisiin.

Oikeusasiamies on myös ylin laillisuusvalvoja. Tämä tarkoittaa sitä, että oikeusasiamies ei valvo ainoastaan vanhuspalveluja antavia toimijoita ja niiden omavalvontaa vaan myös kaikkia valvontavastuussa olevia viranomaisia. Vain oikeusasiamies voi valvoa koko valvontajärjestelmän toimivuutta ja kattavuutta. Kaiken kaikkiaan oikeusasiamiehen tehtävä ja näkökulma on laajempi kuin muiden valvontaviranomaisten.

Totean vielä, että Oikeusasiamiehen kanslian yhteydessä toimii Ihmisoikeuskeskus, jolla on ihmisoikeusvaltuuskunta. Oikeusasiamies, Ihmisoikeuskeskus ja ihmisoikeusvaltuuskunta muodostavat yhdessä Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution. Tämä instituutiorakenne on erittäin sopiva muun muassa vanhusten oikeuksien edistämiseen ja valvontaan.

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin tarkastelee puheenvuorossaan oikeusasiamiehen toimintaa lapsen oikeuksien valvonnassa:

Lapsen oikeudet on turvattu perustuslaissamme ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa. Oikeusasiamiehen toiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota näiden oikeuksien valvontaan. Lapsen oikeuksien laillisuusvalvonta on ollut yksi oikeusasiamiehen erityistehtävistä jo yli 20 vuotta. Lasten oikeuksien laillisuusvalvontaa vahvistettiin toisen apulaisoikeusasiamiehen viran perustamisen yhteydessä vuonna 1998.

Vuosittain Oikeusasiamiehen kansliassa ratkaistaan 300:sta 400:aan lapsia koskevaa laillisuusvalvonta-asiaa. Suurin osa ratkaisuista koskee sosiaalihuoltoa. Toiseksi eniten lasten oikeuksia koskevia asioita ratkaistiin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen alalta. Lasten itsensä tekemien kanteluiden määrä on kuitenkin pieni. Tämän vuoksi on tärkeää, että oikeusasiamies voi puuttua lainvastaiseen tai muuten moitittavaan kohteluun myös omasta aloitteestaan ja tekemällä tarkastuksia. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies pitää erittäin tärkeänä keskustelua lasten kanssa, erityisesti huostaan otettujen lasten kanssa.

Lapsiasiamiehen ja oikeusasiamiehen katsotaan yhdessä muodostavan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisen riippumattoman kansallisen valvonnan. Lasten oikeuksien toteutumisen valvonta kuuluu erityisesti eduskunnan oikeusasiamiehen tehtäviin. Oikeusasiamiehellä on ylimpänä laillisuusvalvojana laaja tiedonsaantioikeus ja laaja toimivalta. Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on puolestaan erityisesti edistää lapsen etuja ja oikeuksia tuomalla näitä koskevia näkökulmia yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Lapsen oikeuksien asema oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa on vahvistunut. Tehtävä voitaisiinkin osoittaa lainsäädännössä oikeusasiamiehen erityistehtäväksi. — Näin siis apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin.

Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen käsittelee puheenvuorossaan oikeusasiamiehen vastuulla jo lähes sata vuotta ollutta erityistä tehtävää vapautensa menettäneiden oikeuksien valvonnassa:

Ylimmistä laillisuusvalvojista eli oikeusasiamiehestä ja oikeuskanslerista nimenomaan oikeusasiamiehellä on velvollisuus suljettujen laitosten valvontaan. Tätä tehtävää tukee ja tehostaa oikeusasiamiehen mandaatti YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan mukaisena kansallisena valvontaelimenä.

Laillisuusvalvonnassa tarkastusten painoarvo on määräänsä suurempi. Tarkastusten lukumäärä vastaa noin kahta prosenttia vuotuisesta kantelumäärästä, mutta tarkastuksiin käytetään noin kymmenen prosenttia kanslian esittelijöiden työvoimasta.

Valtaosa tarkastuksista kohdistuu juuri suljettuihin laitoksiin. Tarkastukset ovat kattavia, ja yksi tarkastus voi johtaa lukuisiin laillisuusvalvojan toimenpiteisiin. Verkossa julkaistavien kannanottojen tosiasiallinen ohjausvaikutus on huomattava.

Selvästi eniten suljettujen laitosten tarkastuksia tehdään sosiaalihuollon hallinnonalalla. Toimipaikkojen runsaslukuisuudesta johtuen tarkastuksia voidaan kuitenkin tehdä vain pieneen murto-osaan kaikkiaan tuhansista laitoksista. Poliisivankilat, vankilat ja terveydenhuollon suljetut yksiköt kyetään tarkastamaan säännöllisemmin ja suuremmalla kattavuudella.

Viime aikoina oikeusasiamiehen toiminnassa on panostettu yhä enemmän vanhusten- ja lastenyksiköiden, kuten hoivakotien ja lastensuojeluyksiköiden, tarkastuksiin. Myös ikääntyneiden henkilöiden yksiköiden ja lastenyksiköiden toiminnassa voi olla kyse vapauden rajoittamisesta, ja jo tästä syystä, mutta ei pelkästään, toimintaan tulee kohdistaa tehokasta valvontaa. — Näin siis apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen.

Arvoisa herra puhemies! Näiden puheenvuorojen jälkeen kertomuksessa on katsaus oikeusasiamiehen toimintaan vuonna 2018. Siellä on muun muassa asiamääriä ja toimenpiteitä sekä erilaisia kotimaisia ja kansainvälisiä tapahtumia koskevia tietoja.

Kertomusvuonna saimme noin 5 600 kantelua. Tämä on kaikkien aikojen toiseksi suurin lukumäärä. Kanteluiden suuresta määrästä huolimatta pystyimme ratkaisemaan kanteluita niin, että vuodenvaihteessa vireillä ei ollut yhtään yli vuotta vanhaa kantelua. Tämä tavoite saavutettiin jo kuudennen kerran peräkkäin. On kuitenkin todettava, että kanslian henkilöstö on työskennellyt jaksamisensa äärirajoilla.

Omia aloitteita otettiin ja ratkaistiin noin 80.

Kaikista kanteluista ja omista aloitteista yli 800 eli noin 15 prosenttia johti oikeusasiamiehen toimenpiteisiin. Tämä toimenpideprosentti on kansainvälisesti vertaillen hyvin korkea.

Tarkastuksia tehtiin kertomusvuonna lähes 130 kohteeseen. Tämä tarkastusten määrä on kaikkien aikojen suurimpia. Niistä noin puolet oli ennalta ilmoittamattomia eli niin sanottuja yllätystarkastuksia.

Kertomuksen seuraava laaja pääjakso, numero 3, käsittelee perus- ja ihmisoikeuksia. Tällainen jakso on ollut kertomuksessa perusoikeusuudistuksen voimaantulosta 1995 lähtien perustuslakivaliokunnan toivomuksen mukaisesti. Tähän jaksoon on sisällytetty oikeusasiamiehen toiminta kansainvälisiin yleissopimuksiin perustuvissa erityistehtävissä.

Näitä ovat ensinnäkin tuo YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan mukaisen kansallisen valvontaelimen tehtävä eli niin sanottu OPCAT-tehtävä. Kansallisen valvontaelimen tehtävässä on kysymys tarkastusten tekemisestä paikkoihin, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä. Korostan, että kysymys ei ole vain esi-

merkiksi vangeista tai poliisin säilytystiloissa olevista henkilöistä, vaan myös esimerkiksi vanhuksista, lapsista, psykiatrisista potilaista ja kehitysvammaisista henkilöistä. Suurin osa kansallisen valvontaelimen tarkastuskäynneistä onkin tehty sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköihin.

Toinen oikeusasiamiehen erityistehtävä perustuu YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehtyyn yleissopimukseen. Oikeusasiamies toimii yhdessä Ihmisoikeuskeskuksen ja sen ihmisoikeusvaltuuskunnan kanssa sopimuksen tarkoittamana rakenteena, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista.

Edellisten vuosien tapaan perus- ja ihmisoikeusjaksossa on kerrottu myös oikeusasiamiehen perus- ja ihmisoikeusmandaatista ja Ihmisoikeuskeskuksesta ja sen toiminnasta. Ihmisoikeuskeskus antaa oman kertomuksensa, mutta se ei ole valtiopäiväasiakirja eikä sitä käsitellä eduskunnassa samalla tavalla kuin oikeusasiamiehen kertomusta.

Edelleen tässä kertomuksen perus- ja ihmisoikeusjaksossa on esitetty kymmenen keskeisen suomalaisen perus- ja ihmisoikeusongelman lista, joka on aikaisempina vuosina herättänyt keskustelua täällä eduskunnassa. Listaus on päivitetty. Eräiden puutteiden poistamisessa on tapahtunut myönteistä kehitystä, mutta toisaalta joitakin puutteita on havaittu aikaisempaa useammin.

Perus- ja ihmisoikeusjaksossa on kerrottu myös oikeusasiamiehen hyvitysesityksistä ja sovinnollisiin ratkaisuihin johtaneista asioista. Nämä asiat ilmentävät Oikeusasiamiehen kansliassa omaksuttuja toimintatapoja, joilla ihmisiä voidaan auttaa pääsemään oikeuksiinsa.

Jaksossa käsitellään myös vuoden perus- ja ihmisoikeusteemaa. Meillä on joka vuosi tietty perus- ja ihmisoikeusteema, joka otetaan esille muun muassa kaikilla tarkastuksilla. Kertomusvuoden teemana oli oikeus yksityisyyteen.

Edelleen jaksoon sisältyy oikeusasiamiehen perusoikeuskannanottoja, jotka perustuvat kertomusvuonna ratkaistuihin kanteluihin ja omiin aloitteisiin. Lopuksi jaksossa on käsitelty kaikki kertomusvuoden valitukset Suomea vastaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa. Ilahduttavaa on, että kertomusvuonna ihmisoikeustuomioistuin ei antanut yhtään Suomea koskevaa tuomiota.

Neljäntenä jaksona kertomuksessa on kaikkein laajin, hallinnonalakohtainen tai asiaryhmittäinen jakso laillisuusvalvonnassa tehdyistä havainnoista. En nyt tässä yhteydessä mene niihin lähemmin.

Lopuksi voisin todeta, että täällä eduskunnassakin useamman kerran esillä ollut eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin työnjaon kehittäminen on nyt käynnistynyt. Tätähän muun muassa perustuslakivaliokunta ehti jo kiirehtiä useampaankin kertaan. Kuten tässä vuosikertomuksessa on mainittu, kertomusvuonna oikeusministeriö asetti työryhmän valmistelemaan tätä työnjaon kehittämistä ja nyt kuluvan vuoden toukokuussa työryhmä on luovuttanut mietintönsä. Oma toivomukseni on, että tämä oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin työnjaon kehittäminen voisi edetä eduskunnan lainsäädäntötoimenpiteisiin tuon työryhmän hahmottelemalta pohjalta. Mielestäni nykyinen kahden ylimmän laillisuusvalvojan päällekkäinen järjestelmä ei ole yhteiskunnan ja kansalaisten kannalta tehokkain eikä tarkoituksenmukaisin.

Arvoisa herra puhemies! Tässä oli esittelypuheenvuoroni. Toivon, että kertomus antaa eduskunnalle mahdollisuuden arvioida lainsäädännön ja julkisen hallinnon tilaa sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. — Kiitos.

14.21 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Kiitos jälleen oikeusasiamiehelle laajasta kertomuksesta — jonka olen nyt pystynyt vain selaamaan, koska tämä on niin sangen paksu dokumentti. Aion kyllä tutustua siihen huolellisesti. Otsikoiden perusteella siellä näyttää olevan hyvin samanlaisia asioita kuin monena aikaisempanakin vuonna. Kymmenen keskeisimmän perus- ja ihmisoikeusongelman joukossa ovat jälleen muun muassa puutteet vanhusten oloissa ja kohtelussa, lastensuojelun puutteet, vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisen puutteet ja itsemääräämisoikeutta loukkaavat rajoittamiskäytännöt. En ole todella pystynyt paneutumaan tähän kertomukseen kuin pintapuolisesti, joten nostan esille tässä puheenvuorossani pari itselleni vastaan tullutta ongelmakohtaa näiden edellä mainittujen otsikoiden alla.

Puhemies! Suomi on ratifioinut YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen, jonka avulla halutaan vammaisille taata itsenäinen elämä ja osallisuus yhteisössä ja yhteiskunnassa. Käytännössä omannäköisen elämän toteutuminen edellyttää esimerkiksi oikeutta tulkkauspalveluun, henkilökohtaiseen avustajaan ja kuljetuspalveluun. Näillä palveluilla varmistetaan, että vammainen henkilö voi elää yhdenvertaisesti muiden kanssa, käydä töissä ja ansaita rahaa sekä osallistua harrastuksiin ja haluamiinsa tapahtumiin ja tilaisuuksiin.

Vaikeavammaisten kuljetuspalvelu on niin sanottu subjektiivinen oikeus, eli kunnalla on ehdoton järjestämisvelvollisuus, ja lain mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta tarvitsee palvelua suoriutuakseen arjen toiminnoista.

Valitettavasti monin paikoin Suomessa nyt tämän taksilain uudistuksen ja erilaisten kyytienyhdistämiskeskusten käyttöönoton johdosta vammaisten kuljetuspalvelut eivät toimikaan enää toivotulla tavalla. Puutteita on toki ollut aikaisemmin, mutta tilanne tuntuu nyt hiukan huonontuneen. Minä olen saanut paljon kansalaispalautetta vammaisilta taksien huonosta saatavuudesta, odotusajoista ja paluukyytien epävarmuudesta. Kyydit on tilattava tunteja etukäteen, ja sekään ei aina takaa kyytien saatavuutta. Usein tilaaja on joutunut odottamaan pitkiä aikoja epätietoisena, saapuuko tilattu auto lainkaan. Vammaisten yhdenvertaiset oikeudet osallisuuteen yhteiskunnassa eivät siis millään muotoa toteudu.

Monet vammaiset ovat kertoneet myös, että uusi liikennepalvelulaki on heikentänyt huomattavasti vammaisten oikeusturvaa ja turvallisen liikkumisen mahdollisuuksia. Vammaisten kannalta heikennyksiä ovat olleet muun muassa päivystys- ja asemapaikkamuutokset ja kuljettajan koulutusvelvoitteen poistuminen sekä paikallistuntemusosion puuttuminen kuljettajakokeesta. Vammaisten kuljetuspalveluista on käsittääkseni tullut myös oikeusasiamiehelle viime aikoina useita kanteluita.

Arvoisa puhemies! Kansainvälisen määritelmän mukaan muistisairaudet ovat neurologisia vammaissairauksia. Niitä voidaan ennaltaehkäistä, hoitaa ja kuntouttaa. Hoidon ja kuntoutuksen avulla voidaan hidastuttaa sairauden etenemistä, ylläpitää toimintakykyä ja lisätä elämänlaatua. Nyt eri puolilla Suomea tulkitaan tätä asiaa hyvin eri tavoin, siis onko kyseessä neurologinen vammaissairaus vai ei. Jossain paikoin muistisairas saa vammaispalvelulain mukaisia palveluja, jossain paikoin taas ei. Esimerkiksi vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut ja henkilökohtaisen avustajan palvelut helpottaisivat monen kotona asuvan muistisairaan elämää ja pidentäisivät myös kotona asumisen mahdollisuuksia. Lainsäädännön tulisi olla niin selkeä, etteivät ihmiset joudu eriarvoiseen tilanteeseen riippuen siitä, missä päin Suomea he asuvat. Tarvitsemme siis ehdottomasti uutta vammaispalvelulakia, jossa näihin asioihin saadaan selkeys.

Me olemme täällä eduskunnassa kaksi päivää keskustelleet hallitusohjelmasta, ja muistisairaiden kannalta hallitusohjelmassa on myönteistä esteettömän yhteiskunnan korostaminen kaikille hyvänä yhteiskuntana. Tulevan hallituskauden aikana on myös tarkoitus kehittää ikääntyneiden asumisen uusia ratkaisuja, kuten yhteisöllistä asumista ja yhteisökotien rakentamista. Muistisairaiden erityistarpeet ja ikääntyvän väestön asumisen turvallisuus otetaan huomioon aiempaa paremmin.

Iloitsen siitä, että hallitusohjelmassa puhutaan nyt käsitteellä yhteisökoti, sillä sanoilla on väliä. ”Tehostetun palveluasumisen muistiyksikkö” kuulostaa laitokselta, mutta ”yhteisökoti” kuulostaa enemmän kodilta. Hoidon ja hoivan kannalta olisi tärkeää ymmärtää, että siinä vaiheessa, kun muistisairas ei voi olla enää omassa kodissa, hän ei tarvitse laitoshoitoa, mutta hän tarvitsee ympärivuorokautista hoitoa ja hoivaa kodinomaisissa olosuhteissa.

Toisaalta meidän täytyy erityisesti panostaa kotihoidon kehittämiseen, sillä kotihoidon onnistuminen tai epäonnistuminen ratkaisee sen, miten tulemme selviytymään hoidon ja hoivan tulevaisuuden haasteista. Vaikka kotihoitoon on vaikea laatia hoitajamitoituksia, niin jollain tavoin tulisi varmistaa, että työnantajilla olisi nykyistä paremmat valmiudet arvioida tarvittava työntekijöiden määrä kotihoidossa. Työpaineet ovat siellä monin paikoin kohtuuttomat, ja siitä johtuen hoidon laatu ja asiakkaiden oikeudet hyvään hoitoon kärsivät.

Henkilöstöresurssien lisäksi kotihoidossa tarvitaan myös aivan uudenlaista ajattelua ja uudenlaisia toimintatapoja. Meillä on kotihoito painottunut liikaa kotiin vietäviin palveluihin, jotka passivoivat ikäihmistä neljän seinän sisälle. Meillä on aivan liikaa ikäihmisiä, jotka eivät koskaan pääse ulos. Minusta tämä on vakava ihmisoikeusloukkaus. Kotiin vietävien palvelujen sijasta kotihoidon asiakkaiden toimintakyvyn ylläpitämisen tärkein elementti on kotoa ulos pääseminen liikkumaan ja harrastamaan sekä osallistumaan erilaisiin toimintoihin, ja tähän tarvitaan kuljetuspalveluita ja myös henkilökohtaisen avun palveluja.

Toisaalta olisi tärkeää muistaa, että kotihoidon rajat tulevat myös jossain kohdassa vastaan, ja esimerkiksi muistisairas, joka ei muista syödä tai juoda tai osaa käydä vessassa, ei ole enää kotihoidon asiakas. Hänelle parempi ja inhimillisempi paikka olisi yhteisökoti. Tällä hetkellä kotihoidossa on muistisairaita, joiden oikea ja inhimillinen paikka ei ole enää siellä omassa kodissa. Yhteiskunnassamme hoettu mantra, jonka mukaan kaikkien ikäihmisten on aina parasta olla omassa kodissa, on johtanut epäinhimillisiin tilanteisiin. Töitä ikäihmisten oikeuksien valvonnassa riittää, ja toivottavasti uusi vanhusasiavaltuutettu valittaisiin mahdollisimman pian. Oikeusasiamiehen ja uuden valtuutetun yhdessä tekeminen ja toisaalta työnjako on suunniteltava huolella. — Kiitos.

14.28 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeä asia tässä oikeusasiamiehen kertomuksessa nimenomaan tämä vanhusten oikeudet, johon on kiinnitetty huomiota. Kuten tiedetään ja täälläkin sanotaan, THL:n mukaan näitä vanhuspalvelujen asiakkaita on 93 000, joista vajaat 60 prosenttia on kotihoidossa ja loput ovat sitten ympärivuorokautisessa hoidossa.

Näitä puutteita tulee ilmi jatkuvasti. Tämä viime vaalikauden lopussa tullut iso ilmitulo vanhuspalvelujen puutteista tuli aluehallintoviraston ja Valviran valvontojen toimesta, ja sen johdosta muun muassa eduskuntakin lisäsi vaalikauden lopussa oikeusasiamiehelle muistaakseni kolme henkilötyövuotta lisää tähän valvontaan.

Mutta tämä ei riitä mihinkään. Nyt kun pitäisi vähän isompia askelia ottaa, minä vetoan oikeasti nyt sosiaalidemokraatteihin. Niin kuin Mäkisalo-Ropponenkin äsken piti puheen, niin nämä puheet te olette pitäneet viime vaalikaudella ja myös vaalikautena 2011 — nyt eivät puheet enää riitä, nyt on tekojen aika. Teillä on avaimet, teillä on rahat, teillä on resurssit — hoitakaa tämä asia kuntoon. [Puhemies koputtaa] Lisätkää resursseja kotisairaanhoidon valvontaan ja laitosasumisen paikkojen lisäämiseen.

Puhemies Matti Vanhanen: Olen merkinnyt vastauspuheenvuorot edustajille Östman, Guzenina ja Kiljunen.

14.29 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten kuultiin, oikeusasiamies valvoo tällä hetkellä vanhusten oikeuksia. Hyvä näin, että edes joku valvoo. Haluaisin myöskin kiittää edustaja Mäkisalo-Ropposta erittäin hyvästä puheenvuorosta. Toivottavasti hallitus toteuttaa kaikkia niitä asioita, mitä tuli käsiteltyä hänen puheenvuorossaan. KD:han on vaatinut, että Suomen eduskunta ja hallitus toimisivat sen puolesta, että vanhusasianvaltuutetun virka perustetaan maahamme, koska ikäihmiset tarvitsevat puolestapuhujan, nimenomaan vanhusasianvaltuutetun, joka on perehtynyt heidän asioihinsa ja puolustaa ikäihmisten asemaa yhteiskunnassa. Niin että KD:ltä tulee ainakin tukea, jos hallitus toteuttaa tämän hankkeen.

14.30 **Maria Guzenina sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus on eräällä tavalla kertomus siitä, miten suomalainen hyvinvointiyhteiskunta kohtelee kaikkein heikoimmassa asemassa olevia, ja se, että painopisteenä on vanhukset, vammaiset ja lapset, on aivan erityisen tärkeää. Kertomusvuonna 2018 tehtiin todellakin yli 5 000 kantelua — toiseksi eniten siitä saakka, kun näitä tarkastuksia on tehty tai oikeusasiamiehen toimisto on ollut olemassa. Tämän pitäisi saada meistä ihan jokaisen hälytyskellot soimaan. Perusoikeudet kuuluvat ihan kaikille, ikään katsomatta, ja siksi Rinteen hallitus on todellakin halunnut panostaa juuri ihmisiin, vahvistaa palveluita, tunnistaa yhteiskunnan kipukohdat ja korjata näitä puutteita.

Kun täällä edustaja Östman peräänkuulutti tätä vanhusasiavaltuutetun viran perustamista, niin se on siellä hallitusohjelmassa, se on tulossa. Nyt täytyy nimenomaan tehdä kaikki sen eteen, että Suomessa ei jouduttaisi enää yhtäkään sellaista lehtiotsikkoa lukemaan, jossa lapset, jotka ovat lastensuojelun piirissä, ovat joutuneet kaltoin kohdelluiksi tai vanhukset ovat joutuneet kaltoin kohdelluiksi.

Puhemies Matti Vanhanen: Vastauspuheenvuorot vielä edustajille Kiljunen, Koskinen, Juvonen, Alanko-Kahiluoto, Lindén, ja edustaja Mäkisalo-Ropponen viimeisenä.

14.32 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamies -instituutio on myöskin kansainvälisesti todettu merkittäväksi esimerkiksi laillisuusvalvonnasta, ja sitä paljon on pyritty seuraamaan rakentamalla vastaavantyyppisiä instituutioita myöskin muualle. Minusta oli arvokasta, että tässä raportissa oli vahva luku, joka käsitteli nimenomaan vanhusten oikeuksia ja vanhustenpalvelujen valvontaa, ja tänä keväänähän on käyty aika laaja keskustelu valvonnan ongelmista ja hoivapalveluista. Tiedän, että kunnilla on ensisijainen vastuu valvonnassa, Valviralla oma roolinsa. Oli arvo-

kasta kuulla myöskin oikeusasiamiehen puolelta, että tätä laillisuusvalvontaa täällä tehdään.

Kaikissa käytetyissä puheenvuoroissa on viitattu tähän vanhusasiamiehen tai -valtuutetun viran perustamiseen, joka tulee hallitusohjelman mukaan tapahtumaan, ja halusin kysyä oikeusasiamieheltä: Oletteko te jo miettinyt työnjakoa, suunnitellut, kuinka yhteistyö rakennetaan ja minkätyyppisiä uusia elementtejä me tätä kautta pystymme saamaan tähän laillisuusvalvontaan?

14.33 **Johannes Koskinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni liittyy aivan samaan asiaan kuin edustaja Kiljusellakin. — Tässä alussa oleva oikeusasiamiehen katsaus juuri vanhuskentän oikeusvalvontaan on hyvin perusteellinen ja mietitty. Ehkä rivien välistä voisi lukea, että siinä oikeusasiamies olisi katsonut mieluummin niin, että olisi vahvistettu eteenkinpäin Oikeusasiamiehen kanslian voimavaroja ja mahdollisuuksia parantaa tätä valvontaa, ja se varmaan on tarpeen ihan näistä muista ratkaisuista riippumatta.

Kysymykseni koskee samaa kuin edustaja Kiljusellakin. Kun tämä päätös vanhusasiavaltuutetun tehtävästä ja toimiston perustamisesta on nyt olemassa, niin mikä oikeusasiamiehen kanta on? Pitäisikö se niveltää vähän samaan tapaan kuin lapsiasiavaltuutetun ja Oikeusasiamiehen kanslian työnjako, eli tätä vanhusasiavaltuutetun työtä painotettaisiin ikään kuin tulevaisuuteen päin ja kohentamiseen päin ja sitten tämmöinen yksilötasoinen oikeusvalvonta jäisi enemmän oikeusasiamiehen kontolle, vai minkälaisia näkemyksiä? Nyt on tilaisuus koko salille kertoa, mihinkä suuntaan tätä valmistelua lähdettäisiin edistämään.

14.34 **Arja Juvonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vanhukset ja heidän omaisensa kantelevat ja lähtevät valittamaan hoidosta hyvin hyvin harvoin. Kun lukee täällä näistä kantelujen aiheista, niin ne ovat juuri niitä tarinoita, joita tuolla kentällä kuulee ihmisiltä. Ne ovat niitä yhteydenottoja, ne ovat tarinoita ihan lähipiiristä: tieto ei kulje, vanhus kotiutetaan lonkka murtuneena omaan kotiin, kukaan ei tiedä, että hän on siellä, hänet on jätetty heitteille — eli ihan näitä arkipäivän tarinoita. Saattohoito ei toimi, kivunlievitystä ei ole. Saattohoitopäätöksestä ei ole tietoa, onko tehty vai ei ja tietävätkö omaiset. Tämähän on järkyttävä tilanne.

Nyt on tekojen aika, ei puheiden aika. Täällä on puhuttu, että kodeissa elää huonokuntoisia vanhuksia. On aika tehdä jotakin ja lisätä niitä ympärivuorokautisen hoivan paikkoja. Ne avaimet ovat teidän käsissänne. Kenellä on se rahakirstun avain? Lisää niitä hoivapaikkoja ja kotihoitoon selkeät hoitajaresurssit ja -mitoitukset.

14.35 **Outi Alanko-Kahiluoto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän edustaja Juvosta hyvästä puheenvuorosta. Muistan, kun viime kaudella sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ihan kauden loppupuolella kuulimme tästä vanhustenhoidon kriisistä valvovia viranomaisia ja he kertoivat hyvin järkyttäviä arjen tapahtumia siitä, minkälainen se tilanne siellä kentällä on: saattaa esimerkiksi olla vanhusten hoivalaitoksia, joissa ei jonakin hetkenä ole lainkaan hoitajia, ei yhtään hoitajaa, paikalla. Kun edellisen hoitajan vuoro loppuu, niin menee pari tuntia ennen kuin sinne tulee seuraava hoitaja. Eli tämä tilanne on todellakin kestämätön, ja olen hyvin iloinen siitä, että hallitusneuvotteluissa saatiin sovit-

tua ensinnäkin siitä, että tullaan perustamaan vanhusasiavaltuutetun virka ja että vähitellen mennään tiukempaan hoitajamitoitukseen.

Itse kun olin neuvottelemassa hallitusneuvotteluissa tätä sote-rakenneuudistusta, niin voin kertoa, että siinä yhteydessä päätettiin, että tämän sote-rakenneuudistuksen yhteydessä selvitetään myöskin eri valvontaviranomaisten tehtävät parlamentaarisesti, jolloin siis kaikki eduskuntapuolueet saavat tähän työhön oman edustajansa. Eli käydään tosiaankin läpi se, miten Valviran ja aluehallintovirastojen sote-palveluiden valvontatehtävät nykyään pystytään hoitamaan ja mitä niissä pitäisi kenties tehdä, jotta valvonta olisi paremmassa jamassa kuin se nykyisin on. Samoin sovittiin, että luodaan tämmöinen erillinen sosiaalihuollon tutkimuksen ja osaamisen vahvistamiseen pyrkivä valtion rahoitusmekanismi ja myöskin tullaan rahoittamaan sosiaalihuollon integraation tutkimusta, mikä on yksi uusi väline siihen, että pyritään varmistamaan se, että kukaan ei putoa sosiaali- ja terveyshuollon palveluiden väliin, elikkä ihmisten asema täällä palveluverkostossa paranee.

Puhemies Matti Vanhanen: Muistutan, että vastauspuheenvuoroihin käytettävä aika on 1 minuutti.

14.37 **Aki Lindén sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käytän ehkä hieman erilaisen puheenvuoron. Haluan kiittää tässä eduskunnan oikeusasiamiestä hänen tekemästään erinomaisesta työstä, kuten myös hänen edeltäjäänsä aikoinaan. Välitän nämä terveiset sen takia, että minulla on pitkä työura sosiaali- ja terveydenhuollon kentällä, 20 vuotta kahden suuren sairaanhoitopiirin johtajana, ja siellä kentällä nämä asiat ratkaistaan.

Itselläni oli tapana, että aina kun tämä eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus tuli paperiversiona, otin kopiot kaikista niistä sivuista, joissa käsiteltiin terveydenhuollon kanteluratkaisuja, ja jaoin ne koko esimieskunnalle siellä työyhteisössä. Siellä oli merkittäviä linjaavia kannanottoja moniin olennaisiin asioihin. Nytkin tässä ihmisoikeuskohdassa käsitellään terveyspalveluiden saatavuutta. Aikanaan edeltäjänne ratkaisi esimerkiksi kysymyksen siitä, kumpi on painavampaa, kunnan tai sairaanhoitopiirin budjettiin osoittama rahamäärä vai hoidon tarve, ja siltä pohjaltahan sitten lainsäädäntöäkin uudistettiin ja saatiin Suomeen hoitotakuulainsäädäntö, jota nyt ollaan toivon mukaan kiristämässä. [Puhemies koputtaa] Ymmärrän, että täällä eduskunnassa me pidämme omia päätöksiämme tärkeinä — niin ne ovatkin — mutta kentällä nämä asiat käytännössä ratkaistaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkisalo-Ropponen, ja sen jälkeen oikeusasiamies voi kommentoida esitettyjä puheenvuoroja.

14.39 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vanhustenhoidon kriisihän ei ole mikään uusi asia, mutta se on uutta, että olemme nyt kaikki samaa mieltä siitä, että ikäihmisten asiat on laitettava kuntoon. Iloitsen siitä, jos saamme yksimielisesti hyväksyttyä vanhusasiavaltuutetun viran perustamisen. Olen tehnyt tästä viime kaudella kaksi kirjallista kysymystä ja jopa lakialoitteenkin, ja nyt jos tämä etenee, niin se on loistava asia. Oikeusasiamies on kyllä tehnyt erinomaista työtä ikäihmisten hoidon ja hoivan valvonnassa, siinä ei ole mitään sanomista, mutta valvontaresursseja vain ei ole ollut tarpeeksi, ja nyt jos tulee tähän kohdennettu virka, niin se helpottaa tilannetta huomattavasti.

Arvoisa puhemies! Minulla on oikeusasiamiehelle kaksi kysymystä. Toinen niistä on: miten teidän mielestänne nyt YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen kriteerit täyttyvät Suomessa, elämmekö me tämän sopimuksen hengessä tällä hetkellä? Toinen asia, joka tuli tässä mieleeni kuunnellessani tätä keskustelua, kun en ole nyt niin hyvin tätä kertomusta voinut lukea: miten oikeusasiamies on valvonut kotihoidon tilannetta tällä hetkellä, koska siellä tulee paljon niitä epäinhimillisiä tilanteita vastaan?

14.40 **Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen:** Arvoisa herra puhemies! Olen hyvin ilahtunut siitä, että vanhusten oikeudet ja niiden valvonta ovat herättäneet täällä vilkasta keskustelua, ja mukava oli kuulla, että esimerkiksi edustaja Lindén on aikanaan omassa toimintayksikössään edistänyt oikeusasiamiehen kertomuksen vaikuttavuutta jakamalla sitä siellä.

Tässä oli suoria kysymyksiä, täällä ainakin edustajat Kiljunen ja Koskinen kysyivät työnjaosta oikeusasiamiehen ja mahdollisen vanhusasiavaltuutetun välillä: Nähdäkseni tähän työnjakoon ei tule liittymään mitään ongelmia. Minä olen oman puheenvuoroni kirjoittanut siinä vaiheessa, kun tiedossa ei ollut, että vanhusasiavaltuutettu olisi tulossa, ja nämä vanhusten oikeuksien valvontaan liittyvät tehtävät hoituisivat oikeusasiamiesinstituution puitteissa — siis oikeusasiamies, Ihmisoikeuskeskus ja ihmisoikeusvaltuuskunta. Käsittääkseni tällä mahdollisella vanhusasiavaltuutetulla nämä tehtävät olisivat hyvin samantapaisia kuin mitä Ihmisoikeuskeskus meillä tekee, eli tämmöistä yleistä vanhusten oikeuksiin liittyvää tiedotusta, kasvatusta, koulutusta, aloitteiden tekemistä, selvitysten tekemistä, seurantaa, tämäntyyppisiä tehtäviä. Kuvittelisin ja ehkä toivoisinkin, että mahdollisen vanhusasiavaltuutetun tehtävät ja toimivaltuudet olisivat samantapaisia kuin nykyisin lapsiasiavaltuutetulla, elikkä juuri tämmöiset yleiset vanhusten oikeuksien edistämiseen liittyvät tehtävät. Sen sijaan toivoisin, että tälle valtuutetulle ei tulisi oikeusasiamiehen toimivaltaa vastaavaa oikeutta tutkia yksittäisiä asioita, tutkia kanteluita ja varsinkaan tehdä tarkastuksia. Jos näin olisi, niin sitten tämä toiminta tulisi olemaan päällekkäistä, ja se minusta ei olisi toivottavaa. Mutta jos ne tehtävät ja toimivaltuudet ovat, kuten sanottu, samantyyppisiä kuin lapsiasiavaltuutetulla, niin se ei varmasti tule olemaan ongelma. Toki se tietysti sillä tavalla vaikuttaa, että Ihmisoikeuskeskuksen työskentelyssä se otetaan huomioon, jos on erityisvaltuutettu olemassa, ihan niin kuin nykyisinkin: kun on lapsiasiavaltuutettu olemassa, niin silloin Ihmisoikeuskeskus on sitten omassa toiminnassaan ottanut huomioon sen, että heillä ei ole päällekkäisiä tehtäviä ja aktiviteetteja.

Sitten edustaja Mäkisalo-Ropponen kysyi tästä, miten vammaisten henkilöiden oikeuksista tehty yleissopimus täyttyy:

Kyllä minun näkemykseni on se, että siitä, kun Suomi ratifioi vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen 2016 kesäkuussa, parempaan suuntaan on kovasti menty. Mutta paljon on vielä tehtävää, ja kyllähän vammaisten henkilöiden oikeudet on vähän samantapainen asia kuin vanhusten oikeudet, että koko ajan täytyy pyrkiä parempaan mutta tuskin koskaan päästään sellaiseen tilanteeseen, että mitään ongelmia ei olisi.

Vammaisyleissopimuksen soveltamisalahan on hyvin laaja, ja sehän, keitä katsotaan vammaisyleissopimuksen näkökulmasta vammaisiksi henkilöiksi, ei edellytä mitään lääketieteellistä diagnoosia. Eli soveltamisala on hyvin laaja, ja tämä sopimushan on meillä lakina voimassa, eli periaatteessa kaikki se, mikä tässä vammaisyleissopimuksessa on, on noudatettavana. Esimerkiksi iso osa vanhuksista on sellaisia, jotka tämän vammaisyleisso-

pimuksen soveltamisalan piiriin kuuluvat, vaikkapa muistisairaat vanhukset, mutta sekään siis ei edellytä sitä, että on diagnoosi vaikkapa Alzheimerin taudista.

Kotihoidon valvonta on ongelma jo sen takia, että eiväthän oikeusasiamies ja muutkaan valvontaviranomaiset voi sinne ihmisten koteihin mennä. Tavallaan sen tiedon saaminen siitä, kuinka kotihoidon palvelut toimivat, on haasteellista, ja se on hyvin erityyppistä kuin toiminnan valvonta jossakin tietyssä laitoksessa tai asumisyksikössä, johon voidaan mennä. Se on kyllä jatkuva haaste, ja kyllä me siinäkin koetamme erilaisia metodeja kehittää. Tähän liittyenhän nyt siis oikeusasiamies ja Ihmisoikeuskeskus ovat teettäneet selvityksen, missä on muun muassa omaisia haastateltu siitä, miten nämä palvelut ovat toteutuneet ja toimineet käytännössä. — Ehkä tässä vaiheessa tämä. Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Siirrytään puhujalistaan. Myönnän mahdollisia uusia vastauspuheenvuoroja vasta sen jälkeen, kun pyydetyt puheenvuorot on pidetty, ja keskustelun lopuksi oikeusasiamiehellä on toinen mahdollisuus kommentoida.

14.46 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa herra puhemies! On ollut erittäin miellyttävää kuulla se yksimielisyys, mikä meillä vallitsee siitä, että vanhustenhoidon tilaa on parannettava, ja meillä on monet hyvät keinot siihen. Erityisesti nyt kotihoidon tilanne tietysti on sellainen, joka vaatii paljon toimia ja myöskin ideointia siitä, miten me voimme järjestää kotihoidon valvonnan paremmin. Tietysti siinä yksi keskeinen asia on se, että kunnilla ja muilla palveluja järjestävillä täytyy olla riittävät varat siihen, että hoitohenkilökuntaa on riittävästi. Monet ongelmat johtuvat liiallisesta kiireestä.

On erityisen arvokas tämä oikeusasiamiehen kertomus, koska se kuvaa juuri sitä, miten me meidän yhteiskunnassa pidämme huolta heikoimmassa asemassa olevista. Tämän kertomuksen mukaan kehitysvammaisia on arvioitu olevan Suomessa noin 40 000. Henkilökohtaisesti itse olen saanut vammaisilta paljon. Olen oppinut heiltä elämästä ja ihmisyydestä. Vammaisia oli jopa vaalityössäni mukana omasta aloitteestaan ja omilla lahjoillaan. Joku jakoi esitteitä, toinen kaatoi tupaillassa vieraille kahvia, joku kertoi omia kokemuksiaan. Vammaiset toivat mukanaan iloa ja valoa, ja he ovat myös nyt eduskuntatyön aikana muistaneet, laittaneet viestiä, soittaneet puheluita ja kertoneet terveisiä tänne eduskuntaan. Heidän viestinsä ja myöskin oma huomioni on se, että vammaisten asiat ovat Suomessa pääsääntöisesti varsin hyvin ja he ovat elämäänsä tyytyväisiä, mutta kuten tässä kertomuksessa tulee esille, kyllä parannettavaakin vielä on.

Kertomuksessa todetaan esimerkiksi, että kuntien vammaispalveluja koskevat soveltamiskäytännöt ovat epäyhtenäisiä ja että erilaiset ohjeet saattavat rajoittaa vammaisten lakisääteisten palvelujen saamista. Pidänkin erittäin tärkeänä, että edelleen parannamme vammaisten mahdollisuuksia saada tarvittavat palvelut, myös henkilökohtainen apu. Meillä on uuden hallitusohjelman myötä runsaasti toivoa siitä, että niin vanhusten kuin vammaistenkin palvelut paranevat koko maassamme.

Tässä oikeusasiamiehen kertomuksessa todetaan, että laillisuusvalvonta toteutuu suurelta osin kanteluiden tutkinnan kautta mutta epäkohtia tutkitaan myös omasta aloitteesta ja tarkastuskäynneillä, ja kerrotaan, miten vammaisten henkilöiden asumis- ja laitosyksiköiden ja psykiatristen sairaaloiden tarkastuksia tehtiin viime vuonna yhteensä 25. Näiden vammaisten palveluihin tehtyjen tarkastusten osalta olisin kiinnostunut tietämään siitä, kuinka monta näistä tehtiin näinä ennalta ilmoittamattomina eli yllätystarkastuksina, ja myöhempiä kertomuksia varten esitän sen toiveen, että siellä tuotaisiin ilmi se, kuinka suu-

ri osuus näistä on tehty tämmöisinä ennalta ilmoittamattomina. Vammaisten ja esimerkiksi muistisairaiden vanhusten osalta on tärkeää, että me yhteiskuntana huolehdimme valvonnasta, koska he eivät itse pysty ottamaan asioihinsa kantaa ja monet heistä eivät pysty eivätkä kykene soittamaan tai laittamaan viestiä vaan he ovat täysin meidän muiden varassa huolenpidon osalta.

Haluan myös osaltani kiittää oikeusasiamiestä ja kaikkia tuon tärkeän kertomuksen tekemiseen osallistuneita ja jokaista, joka näistä meidän heikoimmista pitää yhteiskunnassamme huolta, ja olen todella hyvin iloinen siitä, että me hallitusohjelman mukaan saamme vanhusasiavaltuutetun maahamme.

14.51 **Riikka Purra ps:** Arvoisa herra puhemies! YK:n vammaisyleissopimuksen 25 artiklan mukaan vammaisilla henkilöillä on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyden tasoon ilman syrjintää vammaisuuden perusteella. Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksessa jälleen kerran joudutaan huomauttamaan, että Suomessa tämä ei toteudu, vaan vammaisia syrjitään jopa elämän ja kuoleman kysymyksissä.

Päätös elvyttämättä jättämisestä on lääkärin tekemä lääketieteellinen päätös pidättäytyä elvytystoimenpiteistä, kun potilas menee elottomaksi. Yleensä tämä koskee elämän loppupuolella olevia, hyvin sairaita ihmisiä. Valitettavasti Suomessa hoidon rajauksia ja tätä DNR-päätöstä tehdään kehitysvammaisille ihmisille, jopa lapsille, joilla ei ole kuolemaan johtavaa sairautta ja jotka eivät kärsi. Päätös elvyttämättä jättämisestä on aktiivisesti tarjottua passiivista eutanasiaa ihmisille, jotka eivät itse kykene puolustamaan itseään.

Tavallisesta sairaudesta johtuen sairaalassa hoidettavan kehitysvammaisen lapsen vanhemmilta saatetaan ennen tutkimustoimenpiteitä tiedustella hoidon rajaamisesta eli ehdottaa elvyttämiskieltoa. Vanhemmat saatetaan panna allekirjoittamaan paperi jopa silloin, kun kehitysvammainen lapsi muuttaa asumisyksikköön. Muun muassa Valvira, kehitysvammalääketieteen asiantuntijat ja vammaisjärjestöt ovat useasti huomauttaneet, että tämä asettaa vammaisen potilaan eriarvoiseen asemaan vammaisuuden perusteella.

Oikeusasiamies on jo vuonna 2009 antanut HUSille huomautuksen, jonka mukaan sairaanhoitopiiri rikkoo perustuslakia noudattamalla ohjetta, jonka mukaan syvästi kehitysvammaiset eivät yleensä kuulu tehohoidon piiriin. [Aki Lindén: Käytäntö muutettiin heti!] — Tiedetään. — HUSissa on päätetty rajata vammaisten lasten hoitoa senkin jälkeen ja jättää heitä elvyttämättä vastoin vanhempien tahtoa ja jopa vanhempien tietämättä.

Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Maassamme on tilanteita, joissa vanhemmat vievät esimerkiksi infektioon sairastuneen kehitysvammaisen lapsensa sairaalaan hoidettavaksi. Ensimmäiseksi, ennen kuin lasta on edes kunnolla tutkittu, heille kuitenkin saatetaan ehdottaa hoidon rajausta. Miksi? Siksi, että lapsi on kehitysvammainen. Tässä maassa ja tässä salissa puhutaan korkealla rintaäänellä ihmisoikeuksista ja heikoimpien suojelemisesta. Miten on mahdollista, että kehitysvammaisen ihmisen oikeutta saada tarvitsemaansa hoitoa voidaan estää? Miten on mahdollista, että vammaiset ihmiset voidaan tällä tavalla sivuuttaa ihmisoikeuksien kontekstista?

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten edustaja Rantanen on laatinut aiheesta kirjallisen kysymyksen. Edustaja Rantanen ei itse ole täällä paikalla. Miksi? Siksi, että hän on vaikeavammaisen tyttärensä vuoteen vierellä sairaalassa. Hänen tyttärensä ei puhu eikä liiku mutta elää muuten täysipainoista elämää. Tyttärellä on iloja ja suruja. Hän tuntee. Hän odottaa matkaa Kreikkaan lomalle. Nyt hänellä on infektio, jonka vuoksi hän on sairaalassa. Edustaja Rantanen on sairaalassa tyttärensä vierellä, jotta hän voi huolehtia siitä, että hänen lap-

sensa saa hoitoa, jotta elävän, tuntevan ja kokonaisen ihmisen, vaikkakin vaikeavammaisen, perustavanlaatuiset ihmisoikeudet toteutuvat. Äiti on sairaalassa vastaamassa hoidon rajauksesta kysyville lääkäreille: ei, minun lapsellani on oikeus elää. Kaikilla vammaisilla lapsilla ei välttämättä ole yhtä hyvin informoituja, sitkeitä ja rohkeita omaisia.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksessa kerrotaan siitä, että vammaisia ihmisiä syrjitään heidän vammansa takia jopa elämän ja kuoleman kysymyksissä. Milloin tämä eduskunta todella puuttuu asiaan ja tekee tällaisen toiminnan laittomaksi? Tämä rikkoo sekä perustuslakiamme, syrjimättömyyden periaatetta että ihmisoikeuksia. Yhdenkään vammaisen lapsen vanhemman ei pitäisi joutua kuulemaan, että ehkä hänen lapsensa voisi antaa kuolla, koska tämä on vammainen.

14.56 **Sebastian Tynkkynen ps:** Arvoisa herra puhemies! Mitä tuollaisen puheenvuoron jälkeen voi sanoa? Tuo oli todella pysäyttävä. Tässä maassa käytännössä jollain passiivisella tavalla todellakin tapetaan ihmisiä, ja elämästä joudutaan taistelemaan.

Arvoisa eduskunnan oikeusasiamies, te olette huonojen uutisten tuoja — kiitos siitä. Tämä kirja, Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2018, oli aika rankkaa luettavaa näin kokemattomalle nuorelle pojanklopille, jolla ei vielä ole hirveän paljon kokemusta elämästä, ja omassa puheenvuorossani haluaisin nostaa esille niitten ihmisten asioita, joille oma sukupolveni on kaiken velkaa, elikkä vanhusten.

Täällä oikeusasiamies oli aika laajasti kiinnittänyt huomiota erilaisiin asioihin. Täällä puhuttiin vanhuksen hoitoon osallistuvien omaisten oikeudesta saada tietoa, kotihoidon epäselvästä laskutuksesta. Täällä puhuttiin asiakkaitten turvallisuudesta yöaikaan, saattohoidosta, ulkoilusta ja niin edelleen. Haluaisin omassa puheenvuorossani nostaa kolme eri kertomusta, mitä täällä oli annettu.

Ensinnä ulkoilu: ”Ulkoilutusta ei ole sallittua jättää vain omaisten ja vapaaehtoisten varaan. Tarkastuksilla havaittiin, että useissa yksiköissä päivittäinen ulkoilu ei joko toteudu tai että tätä ei ole mahdollista todeta jälkikäteen puutteellisten asiakirjamerkintöjen takia.”

No sitten vanhuksen hoitoon osallistuvien omaisten oikeudesta saada tietoa: ”Oikeusasiamies totesi, että asiakkaan hoitoon osallistuvilla sukulaisilla ei ole ollut mahdollisuutta saada tietoa asiakkaan tilanteesta. Tiedon paljastaminen sukulaisille on viranomaisen harkintavallan varassa silloin, kun palvelujen saaja on kykenemätön osallistumaan palvelujen järjestämiseen sairauden, henkisen vajaavaltaisuuden tai jonkin muun vastaavan syyn takia. Oikeusasiamies katsoi, että lainsäädäntö on tältä osin puutteellinen, koska se saattaa vaarantaa heikossa asemassa olevien sosiaalihuollon asiakkaiden välttämättömän hoidon järjestämisen.”

Vielä viimeinen esimerkki kertomuksesta, asiakkaiden turvallisuudesta yöaikaan, mistä itse asiassa ollaan käyty aika isoakin yhteiskunnallista keskustelua juurikin ennen vaaleja: ”Ympärivuorokautista palveluasumista tarjoavaan yksikköön kohdistuneella tarkastuksella tehtyjen havaintojen perusteella oikeusasiamies totesi, ettei tilanne öisin ole asukkaiden turvallisuuden kannalta asianmukainen. Oikeusasiamies oli kiinnittänyt asiaan huomiota jo vuonna 2007 tehdyllä tarkastuskäynnillä. Tilanne oli entisestään huonontunut, kun yksikön asiakasmäärä oli kasvanut ja yöhoitajan vastuulla olivat myös palvelutalojen asukkaat. Hoitajat toivoivat, että hoivakodissa voisi olla kaksi yöhoitajaa. Hoitajat eivät tunteneet palvelutalossa asuvia vanhuksia tai heidän sairauksiaan, joten yövuoroja pidettiin kohtuuttoman raskaina.”

Täytyy kyllä sanoa, että niillä päätöksillä, mitä eduskunta on historian varrella tehnyt, on kyllä ollut aika isoja seurauksia. Ei olla panostettu riittävästi vanhuksiin. Ja on kyllä todettava, että sillä hallituksella, joka vastasi tämän maan asioitten hoitamisesta vuosina 2011—2015 — siellä oli kokoomus, siellä oli demarit ja muut — ja joka leikkasi 300 miljoonaa vanhushoivasta, kyllä valitettavasti on ollut merkitystä. Sekin on myös todettava tässä yhteydessä. Todella toivon, että sosiaalidemokraatit nyt hyvin pikaisesti korjaavat näitä virheitä hallituspuolueena ja että tuo hoitajamitoitus, mistä ollaan puhuttu, oikeasti ratkaistaan. Vähän huolissaan hallitusohjelmakeskustelussa kuunneltiin, kun sen hoitajamitoituksen toteuttaminen saattaisi venyä aika monen vuoden päähän. Eli tässä herää sellainen huoli.

Täytyy kyllä sanoa, että arvostan todella paljon sitä työtä, mitä oikeusasiamies tekee. Kerroitte siitä, kuinka olette aivan jaksamisen rajoilla käsitelleet näitä asioita. Me aloitimme edustaja Sanna Antikaisen kanssa kansalaisaloitteen vanhusvaltuutetun saamiseksi Suomeen juuri tuossa muutama kuukausi ennen vaaleja ja todella toivomme, että tämä saataisiin nyt voimaan. Tästä oli hallitusohjelmassa kirjaus, mutta edelleenkin toivon, että tämäkin asia ratkaistaan hyvin pian, että se järjestäytyminen toteutetaan mahdollisimman pian, jotta saatte lisää resursseja taas toiselta näkökantilta tähän vanhustentyöhön. — Kiitos.

15.01 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Purra esitti todellisen esimerkin — joka on totta — vammaisen lapsen hoitamisen ongelmista tämän päivän Suomessa, ja se oli pysäyttävä puhe. Hyvä, että meitä on tänään kuitenkin tämänkin verran kuulemassa, myös hallituspuolueiden edustajia.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamiehellä on tärkeä rooli, ei pelkästään viralliseen asemansa kautta, vaan myös mielipidevaikuttajana median kautta. Oikeusasiamiehen tehtävä on olla kansalaisille näkyvä ja saavutettavissa oleva oikeuden puolustaja, joka puuttuu tapahtuviin vääryyksiin ammattitaidolla ja tinkimättömällä asenteella. Oikeusasiamiehen tehtävä on ohjata viranomaisia toimimaan oikein ja edistää hyvää hallintoa.

Puhun seuraavaksi parista minulle ja myös perussuomalaisille hyvin tärkeästä asiasta, joihin toivon oikeusasiamiehen puuttuvan jatkossa vielä entistäkin tomerammin.

Monien vanhusten tilanne Suomessa on valitettavan huono. Jos ei omaisia ole hoitamassa ja valvomassa hoidettavan etua, niin silloin yhteiskunnan vastuu heikommasta korostuu. Vanhustenhoidon epäkohdat ovat olleet näkyvästi esillä joidenkin yksityisten hoivajättien polttaessa näppinsä toinen toisensa perään. Eduskunta myönsi oikeusasiamiehelle lisämäärärahoja kasvaviin kuluihin ikäihmisten oikeuksien toteutumisen valvomiseksi. Tämä on hieno asia, ja toivon, että valvonta tiukkenee. Ylipäätään laiminlyöntejä ennaltaehkäisee, jos kiinni jäämisen todennäköisyys kasvaa. Mahdolliset sanktiot ja maineen menetys ovat vahvoja uhkia.

Seuraavakin asia koskee erityisesti ikäihmisiä: Viranomaispalvelujen siirtyminen verkkoon kiihtyy entisestään, ja perinteiset asiointikanavat katoavat kartalta. On hienoa, että teknologiaa hyödyntämällä palveluja kehitetään, mutta emme saa unohtaa niitä ihmisiä, joiden taidot eivät riitä kunnolla digiasiointiin, tai niitä, joilla ei ole tarvittavia laitteita ja yhteyksiä. Meidän on pidettävä huoli siitä, että riittävää tukea ja opastusta on tarjolla aivan jokaiselle. Tasavertaisuus julkisten palveluiden saatavuudessa ei saa olla kiinni it-taidoista. Myöskään perinteisiä asiointipaikkoja ei enää saa vähentää, etteivät palvelut valu tekemättömän matkan päähän. On pidettävä huoli palvelujen saavutettavuudesta kaikilla hal-

linnonaloilla. Toivon oikeusasiamiehen paneutuvan palvelutarjonnan kentän muutoksen aiheuttamiin haasteisiin erityisellä huolella. — Ei ole varmasti helppoa oikeusasiamiehelläkään, kun toimenkuva on niin laaja.

Lopuksi nostan esille valvonnan merkityksen:

Esimerkiksi lastensuojelulaitosten kohdalla on menossa nyt kaksi esitutkintatapausta, mikä on kaksi liikaa. Suljettujen laitosten valvonta ei ole helppoa. Oikeusasiamiehen tarkastusten painopisteiden kovan ytimen muodostavat vankilat, poliisivankilat ja psykiatriset sairaalat. Lisäksi Oikeusasiamiehen kanslian voimavaroja pitää kohdentaa myös vanhusten- ja lastenhuollon yksiköihin. Tämä sisältää myös sosiaalihuollon. Olisikin tärkeää saada käytännön valvontatyöhön riittävät resurssit, jotta epäkohdat löydettäisiin ja niihin voitaisiin puuttua nykyistä paremmin. Kuten oikeusasiamies totesi, vain murto-osaan laitoksista on mahdollisuus suorittaa valvontaa.

Pistokäyntien määrää on lisättävä merkittävästi. Ei auta, jos harvakseltaan käydään katsastamassa laitosten toimintaa ja saapumisesta vielä ennakkoon ilmoitetaan. Kaiken kaikkiaan valvontaan tarvitaan lisää resursseja ja tekijöitä. Ennaltaehkäisevillä toimilla, joilla vältetään epäkohtien syntyminen, pitää olla tärkeämpi rooli. Viranomaisten tehtävänä on varmistaa, että sääntöjä noudatetaan.

Kotihoidon ja vammaisten tilanne, se on kriittinen. Oikeusasiamiehelle ei todellakaan aina tule sitä tietoa, mitä kotihoidossa tapahtuu. Eihän siellä kotihoidossa olevalla ihmisellä ole useinkaan edes sukulaisia tai läheisiä, jotka pitävät hänestä huolta.

Vammaisten ja ikäihmisten Kela-kyydeissä on myös edelleen suuria puutteita, ja kanteluita on tullut.

Kuten edustaja Juvonenkin mainitsi, nyt on tekojen aika. Edustaja Mäkisalo-Ropponen ja edustaja Alanko-Kahiluoto ovat jo vuosia tuoneet näitä epäkohtia esille, ja nyt kun hekin ovat siellä hallituspuolueissa, niin he varmaan vievät tämän asian eteenpäin. Tulee tekoja. — Kiitos.

15.07 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Meillä on tänään käsittelyssä oikeusasiamiehen kertomus, joka on erittäin informatiivista luettavaa, ja toivonkin, että kaikki pystyvät siihen perehtymään huolella.

Haluan nostaa sieltä muutaman asian esille koskien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Siellä on nostettu esille puutteet vanhusten oloissa ja kohtelussa. Meillähän laitoshoidossa ja palveluasumisessa asuu useita kymmeniä tuhansia ihmisiä ja kotihoidossa vielä enemmän, ja heidän laadukkaan ja hyvän, arvokkaan hoitonsa pitäisi olla kunnia-asia. Mutta siellä on tullut ilmi ravinnon, hygienian, vaippojenvaihdon, kuntoutuksen ja ulkoilun puutteita. Puutteita on havaittu myös lääkärikäyntien tiheydessä, lääkehoidossa ja hammashoidossa.

Kertomuksessa on nostettu esille, että puutteet johtuvat usein henkilökunnan riittämättömästä määrästä. Näin varmasti pitkälti onkin, ja varmasti tämä myöskin liittyy riittämättömään valvontaan. Valvonnan haasteellisuutta lisää toisaalta myöskin se, niin kuin oikeusasiamies tässä nostikin esille, että esimerkiksi kotihoidossa ei pystytä menemään valvomaan ihmisten kotiin siinä mitassa kuin hyvän hoidon laadun varmistamiseksi tarvittaisiin.

Tärkeä asia vanhusten kohdalla on mielestäni myös ulkoilu ja sen puutteet. Se liittyy henkilöstömäärään, mutta se liittyy mielestäni myöskin semmoiseen kulttuuriin, mikä meillä on hoitolaitoksissa, että ihmisiä hoidetaan niissä sisätiloissa. Itse usein mielessäni

vertaan vanhusten, jotka ovat esimerkiksi ympärivuorokautisessa hoivassa eivätkä itse pysty liikkumaan sieltä ulos eli ovat toisten varassa, tilannetta ja asemaa vankeinhoitoon. Vangeilla on oikeus joka päivä päästä ulkoiluun, mutta sitä ei ole vanhuksilla. Toivoisinkin, että tähän voitaisiin ihan lakitasolla laittaa jonkinlainen velvoite, että myöskin vanhuksilla olisi lakisääteinen oikeus ulkoiluun. Silloin siihen olisi pakko kiinnittää huomiota.

Kotihoidon osalta vielä ottaisin esille lisääntyneen digitalisaation, joka on hyvä asia. Me saamme enemmän palveluita järjestettyä, ja monesti saamme niitä järjestettyä myös tiheämmin, mutta se tuo myös omia haasteita. Esimerkiksi sairaskertomusmerkintöjen osalta omaiset jäävät helposti sen tiedon ulkopuolelle. Apulaisoikeusasiamies on todennut, että viestivihkojen tai vastaavien pääasiallinen tarkoitus on toimia hoitohenkilökunnan ja omaisten tai läheisten välisenä viestintäkanavana. Viestivihkoon kirjoitetut merkinnät esimerkiksi kotihoidossa kuvaavat asiakkaan senhetkistä elämäntilannetta. Monin paikoin nämä viestivihot ovat kuitenkin jääneet pois, kun on siirrytty sähköiseen viestintään, ja olen kuullut, että osassa paikkoja niiden käyttö on jopa kielletty. No, ne ovat tietenkin viestivihkoja, jotka ovat siellä asiakkaan kotona eivätkä ole sitten siellä sähköisissä järjestelmissä, mutta omaisten ja henkilökunnan välinen tiedonvälitys on ensiarvoisen tärkeätä niitten ihmisten kohdalla, jotka tarvitsevat muitten huolenpitoa.

Valvontaresurssien riittävyydestä on huolehdittava, ja olen samaa mieltä kuin moni muukin, joka on sen täällä tuonut esille, että pitäisi olla myöskin ennakoimattomia käyntejä, että pystytään valvomaan sitä laatua myöskin muina ajankohtina kuin silloin, kun se valvontakäynti on suunniteltu.

Niin vanhustenhoivaan kuin lastensuojeluun liittyy seuraava asia, minkä haluan nostaa esille: rajoittamistoimenpiteet. Lastensuojelun osalta meillä paljon epäkohtia nousi viime vuoden kuluessa, kun saatiin tietoon epäinhimillistä kohtelua, lasten oikeuksia ei ollut huomioitu, ja oli myöskin käytetty sitä valtaa, mikä henkilöstöllä on suhteessa lapsiin, jotka ovat alisteisessa asemassa. Myöskin täytyy muistaa, että nämä lapset ovat erittäin haavoittuvassa asemassa olevia ja ovat monia kovia kokeneet, joten meidän pitää olla erityisen huolellisia. On meidän kunnia-asiamme hoitaa lastensuojelun sijoituksessa olevat lapset hyvin ja laadukkaasti, niin kuin meidän vanhuksetkin.

Onneksi saatiin viime kaudella tarkennettua sosiaalihuoltolakia itsemääräämisen rajoittamistoimenpiteiden osalta lasten kohdalta, mutta itsemääräämissääntelyä pitäisi kokonaisuudessaan tarkentaa. Se on nyt riittämätöntä tällä hetkellä, niin kuin tässä oikeusasiamiehen kertomuksessakin on nostettu esille. Meillä on tilanteita päivystyksessä, ympärivuorokautisessa hoivassa ja myöskin vammaisten osalta, että me tarvitsisimme selkeätä lainsäädäntöä siitä, milloin ihmisen itsemääräämisoikeutta voidaan rajoittaa, milloin se on sille hoidettavalle tarpeen ja milloin siihen on oikeutus. Toivon, että itsemääräämissääntelyn uudistaminen tulee nyt tulevalla hallituskaudella hoidettua, vaikka se tällä hetkellä puuttuukin hallitusohjelmasta.

15.14 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Hyvät kansanedustajat! Arvoisa oikeusasiamies! Silloin kun itse tänne eduskuntaan pääsin 2011, totesin ihan saman kuin edustaja Tynkkynen: tämä kirja on äärettömän hyvä ja arvokas, ja tätä kannattaa käyttää hyväkseen, jotta oppii tuntemaan, miten asiat Suomessa ovat. Kannattaa lukea se kannesta kanteen. Täältä tulee myös hyviä ideoita, mitä täällä eduskunnassa voi tehdä ja vaikuttaa. Kiitän tästä kertomuksesta, ja ymmärrän ja tunnen tuskanne. Sanoitte, että olette toimineet äärirajoilla, ja minä uskon sen. Uskon, että myös Oikeuskanslerinvirastossa ajatellaan sa-

moin. Olen tehnyt sinne viime joulukuussa kantelun liittyen sotilastapaturma- ja palvelussairauslakiin, ja se on edelleen käsittelyssä — olen pari kertaa kysellyt perään, ja nyt on luvattu, että parin viikon aikana saisin siihen vastauksen. Varmasti näiden valitusten, kanteluiden ja tarkastusten kanssa menee aikaa ja se on aikaa vievää.

Täällä on noussut hyviä asioita esille. On puhuttu vanhusasiavaltuutetusta. Perussuomalaisethan ovat tehneet tästä myös lakialoitteen, ja on hyvä asia, jos se etenee, mutta valtuutetun täytyy toimia, eli mikä on se toimenkuva, ja pitää olla vaikuttavuutta siinä asiassa.

Täällä kirjassa nousee esille saattohoito. Olen itse tehnyt saattohoitolakialoitteen ja haluan puhua hieman siitä aiheesta. Kiitos edustaja Riikka Purralle erittäin koskettavasta puheenvuorosta. Äitinä täytyy sanoa, että järkensä menettäisi, jos tuollaisessa tilanteessa olisi oman lapsen vierellä siellä sairaalassa. Tämä on mielenkiintoinen ja järkyttävä tilanne, millä tavalla vammaisia lapsia Suomessa saatetaan kohdella ja miten arvottomasti heidän elämäänsä tavallaan tulkitaan.

Moni teistä ehkä muistaa Eino-pojan tarinan. Tämä kolmevuotias pikkuinen sai aivoverenvuodon, joka tuhosi hänen aivonsa. Viime kaudella Einon isä kävi täällä eduskunnassa kertomassa tarinaansa ja oli myös alullepanijana tässä eutanasia-aloitteessa, kun siinä taustalla käytiin keskustelua. Eli tässä tilanne olikin päinvastoin. Oli sairas pikkupoika, joka kärsi hyvin paljon. Hänen ympärillään kärsivät hänen vanhempansa. Isä oli lääkäri, ja he toivoivat, että pieni poika olisi päässyt pois. Mutta ei ollut tällaista mahdollisuutta. Einopoika kärsi viikkoja, ja lopulta hän kuivui, ja se oli hänen loppunsa. Tästä saammekin sitten kysyttäväksemme sen, miksi meillä Suomessa ei ole lasten saattohoitoon minkäänlaisia ohjeistuksia. HUSissa ehkä on, ja ehkä sairaalatasolla on omia saattohoito-ohjeistuksia lapsillekin, mutta muuten lapsipotilailta ne puuttuvat täysin. Eli päinvastoin kuin nyt tällaisessa vammaisen lapsen tilanteessa ei lähdetä elvyttämään, niin sitten tällaisessa hyvin sairaan tapauksessa, kun pieni poika oli näin kipeä, ei annettu sitä mahdollisuutta, että hän olisi voinut kuolla. Tämä on käsittämätön ristiriita, ja tätä pohtiessaan menettää kyllä järkensä.

Arvoisa puhemies! Tästä minä kysyisin teiltä, mitä mieltä olette, kun saattohoito nousee täällä esille — joskaan siitä ei ole juurikaan valitettu, mutta tuntuu niin kummalliselle, kun niitä viestejä tulee itselle. Minulla on parasta aikaa parikin tapausta, että yritän auttaa ja olla tukena, kun saattohoito on mennyt ihan mönkään elikkä se ei ole toteutunut. Hoitajana tiedän, että perushoidolliset valmiudet eivät riitä alkuunkaan, ja meillä on paljon pieniä hoivakoteja ja toimijoita, joissa ei tarvitse olla sitä lääkinnällistä valmiutta. Sieltä puuttuu lääkkeitä, niitä vahvoja kipulääkkeitä. Ei se riitä, että saattohoidossa annetaan pelkästään asentohoitoa tai hoidetaan suuta, vaan tarvitaan myös kivunlievitystä. Tämä on se ongelma, minkä itse olen hoitajana yövuorossa toimiessani nähnyt, eli hoitajakin on siinä vaiheessa täysin neuvoton, kun ei tiedä, mitä tulisi tehdä, kun hoivakodissa on kodinomainen ympäristö, mistä puuttuu tällainen hoidollinen valmius.

Arvoisa puhemies! Monetkaan ikääntyneet eivät todellakaan kantele omasta hoidostaan tai kohtelustaan, eivätkä myöskään omaiset. Täällä ovat nousseet esille ravitsemus, hygienia, vaipat, ulkoilu, lääkehoito ja hammashoito, elikkä on paljon erilaisia teemoja, mutta sitten myös turvallisuus yöaikaan. Olen yötyötä 14 vuotta tehnyt ja edelleenkin yökeikkoja silloin tällöin teen — eilenkin tuli itse asiassa soitto, että pääsisinkö yövuoroon, mutta en sitten lähtenyt, elikkä siinä vaiheessa soitetaan kun ei sitä hoitajaa löydy — ja tämä tarinahan, mikä täällä on, on ihan kuin minun entisestä elämästäni. Elikkä kun sinulla on hoidet-

tavana niitä osastoasiakkaita ja sitten vielä palvelutalon asiakkaita ja on vain yksi yöhoitaja, niin mihinkä kaikkialle sitä ehtii? Eli lisää hoitavia käsiä.

Täällä on nostettu esille nämä rajoitustoimenpiteet. Me emme tarvitsisi rajoitustoimenpiteitä, emme tarvitsisi hygieniahaalareita, eikä missään nimessä tulisi laittaa vanhusten ovia lukkoon, ei yöaikaan, ei päiväaikaan, jos olisi riittävästi hoitavia käsiä. Jos hoitaja on läsnä, silloin ei tarvitse rajoitustoimenpiteitä, ja tämä on kyllä se ongelma, mikä meidän tulee ratkaista. Minä odotan, että hoitajamitoitus saadaan kirjattua lakiin, että se oikeasti on vakuuttava ja vaikuttava ja se tuo niitä auttavia käsiä ja se tuo sinne myös niitä ulkoiluttajia.

Tämä kertomus on laaja kirja, ja tästä ei kaikkea ole ehtinyt lukeakaan, mutta nostan vielä esille tästä tiedonkulun ja sen, millä tavalla voisimme parantaa tiedonkulkua, niin että on se sitten päivystys tai on se sitten sairaala, niin kun se asiakas lähtee sieltä kotiutumaan, viesti menisi omaisille tai kotiin, että ihminen on tulossa, koska niitä heitteillejättöjäkin on hyvin paljon. Kun meillä on kaikki mahdolliset sähköiset laitteet, niin miksi ne eivät toimi? Miksi se viesti ei mene perille, ei kuntoutukseen eikä välttämättä kotihoitoon, että ihmiset tietäisivät sitten, että siellä kotona on joku vanhus, jota pitää käydä hoitamassa?

Mutta tämä oli ehkä se pääkysymykseni: mitä mieltä olette saattohoito-ohjeistuksen tuomisesta myös lapsia koskevaksi, niiden ohjeiden päivittämisestä ja siitä, mitä sille tulisi tehdä?

15.21 **Jari Koskela ps:** Arvoisa herra puhemies! Tässä on sellainen kirja, että minä luulen, että tästä tulee olemaan ainakin näin uudelle kansanedustajalle todella paljon hyötyä, ja tähän meidän varmasti kaikkien kannattaa huolella perehtyä. Siksi suuret kiitokset oikeusasiamiehelle tästä kertomuksesta.

Lähestyn nyt aihetta omien kokemusten kautta, elikkä kysymys on vanhusten hoivasta. Olemme viime päivinä tässä salissa puhuneet, ehkä aivan aiheestakin, paljon hoitajamitoituksesta. Tiedämme ja samalla toivomme, että mahdollisimman pian toteutuisi hallituksen linjaama 0,7:n hoitajamitoitus. Se on kyllä lukuna aivan oikeansuuntainen, mutta kun huoli on vanhusten eli maamme rakentajien ja kunniakansalaisten asiasta, kysymys ei ole vain numeroista, vaan siitä, että jokainen heistä saa myös asiaan kuuluvaa, hyvää hoivaa. Heille meidän pitää antaa arvokas vanhuus ja elämän viimeiset vuodet. Tästä olemme varmasti aivan kaikki samaa mieltä.

Toisessa tehtävässäni, toimiessani pappina viikonloppuisin, kohtaan jatkuvasti vanhusten omaisia. Useimmissa tapauksissa puhuttaessa elämän loppuvaiheiden ja vanhusten hoidosta olen saanut kuulla isoistakin puutteista hoitolaitoksissa, aivan sydäntä särkeviä kertomuksia. Ja tämä ongelma ei ole vain yksityisten hoitolaitosten ongelma, vaan ongelma on merkittävä myös julkisella puolella. Itse asiassa tutkimusten mukaan ongelma on vieläpä suurempi julkisella puolella.

Oikeusasiamiehen kertomuksesta vuodelta 2018 saamme lukea, että tämä ongelma on hyvin tiedostettu — vaikka vähän tuntuu siltä, että yhteiskunta on herännyt vasta kunnolla sen jälkeen kun lehdistö nosti esiin ongelman ja sen suuruuden viime syksynä, ja uskon, että myös meille, jotka olemme mukana poliittisessa päätöksenteossa, tämä ongelma tuli vähän kuin puun takaa. Oikeusasiamies siis valvoo vanhuspalvelujen osalta Valviraa, aluehallintovirastoa ja sosiaali- ja terveysministeriä, mutta oikeusasiamies valvoo myös kuntia, siis maksajia, joiden tehtävänä valvontaketjussa olisi viime kädessä valvoa myös vanhuspalveluja tuottavia toimijoita.

Arvoisa puhemies! Tänään tiedämme, että valvontaketju maassamme on pahoin pettänyt. Yhteiskunnan toimijoilla ei ole riittävästi voimavaroja, kenties ei osaamistakaan, ei ainakaan kuntatasolla. Paljon puhuttu itsevalvonta ei taas yhteisöissä useinkaan toimi — mikä tässä kiireisessä maailmassa on valitettava tosiasia, mutta ei kuitenkaan hyväksyttävä tosiasia. Nyt on viimeinen hetki lisätä valvontaa ja myöskin toimenpiteitä, ja onkin hienoa kuulla tänään täällä salissa, että myöskin vanhusasiavaltuutettu on tulossa maahamme. Tällä tavalla saamme pois yhden kansakuntamme häpeäpilkuista, tämän asian kuntoon.

Resursseja ja valvontaa pitää lisätä kaikilla tasoilla. Ongelma ei ole akuutti ainoastaan laitoshoidossa. Ongelma on suuri myös kotihoidon suhteen, kuten täällä on tullut useassa puheenvuorossa jo julki. Mutta huolenamme ovat myös omaishoitajat ja heidän jaksamisensa. Omaishoitajia emme arvosta riittävästi. Useassa tilaisuudessa saan kuulla puolison sanat, että kun kerran lupasimme alttarilla rakastaa ja huolehtia toisistamme elämämme koko matkan, niin sen kuljimme myös yhdessä loppuun. Nämä sanat sisältävät elämää suuremman ja syvällisemmän viestin. Nämä ihmiset ovat oikeita sankareita ja yhteiskunnan tukipilareita, lähes korvauksetta.

Arvoisa puhemies! On äärimmäisen hyvä asia, että oikeusasiamies on kertomuksessaan vahvasti tarttunut tähän merkittävään ja meitä kaikkia koskevaan ongelmaan. Vanhusten hoito, heistä huolehtiminen, on yksi kymmenestä keskeisestä suomalaisesta perus- ja ihmisoikeusongelmasta. Oikeusasiamiehen esityksessä on oikein nostettu esille toive vanhustenhoidossa käytettävien itsemääräämisoikeuden rajoittamistoimenpiteiden perustamisesta lakiin. Valitettavasti vaadittavaa säädöspohjaa ei vielä ole, se puuttuu yhä edelleen. Toivonkin, että nykyinen hallitus ryhtyy vahvasti toimeen ja ratkaisee sekä tämän valvontaongelman että myöskin sen, että meidän ikäihmisemme tulevat saamaan asiaan kuuluvaa hoivaa.

15.27 **Sakari Puisto ps:** Arvoisa puhemies! Minä myös haluan kiittää arvoisaa eduskunnan oikeusasiamiestä ja kanslian henkilökuntaa.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2018 on 370 sivua pitkä. Siinä on paljon perusteltua asiaa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta eri alueilla, kuten esimerkiksi poliisin toiminnassa, sosiaalihuollossa ja lastensuojelussa. Itseäni kuitenkin häiritsee se, että koko 370-sivuisesta teoksesta löytyy sana ”sisäilma” vain neljä kertaa, vaikka ongelma on akuutti. Näistä kolmessa kohdassa sanaa ”sisäilma” käytettiin, kun mainittiin, että eräät nimeltä mainitut vankila- tai säilötilat olivat olleet suljettuina sisäilmaongelmien vuoksi. Sitten sivulla 122 sanotaan seuraavasti: ”Kouluissa esiintyy jatkuvasti sisäilmaongelmia, jotka voivat aiheuttaa merkittäviä terveyshaittoja ja vaarantaa oppilaiden yhdenvertaisen oikeuden opetukseen.” Sisäilmaongelma on merkittävä ja laajakantoinen. Kaikki, jotka ovat olleet tekemisissä sisäilmasta sairastuneiden ihmisten kanssa, tietävät, että monet näistä henkilöistä kertovat tilanteista, jotka rikkovat räikeästi oikeustajua. Kyse ei ole edes pelkästään kouluista, vaan myös sairaaloista, poliisilaitoksista ja niin edelleen.

Myös kertomuksessa viitattiin, kuten edellä luin, merkittäviin terveyshaittoihin ja yhdenvertaisen oikeuden opetukseen vaarantumiseen. Siksi ehdotan, että kertomuksessa mainitut sisäilmaongelmien merkittävät terveyshaitat ja oppilaiden yhdenvertainen oikeus opetukseen otetaan tarkempaan käsittelyyn ja että eduskunnan oikeusasiamies arvioi julkisen hallinnon ja julkisten tehtävien hoidon tilaa sekä erityisesti perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa tässä asiassa. Lisäksi pyydän eduskunnan oikeusasiamieheltä kommenttia tähän asiaan.

15.29 **Lulu Ranne ps:** Arvoisa puhemies! Kiitän oikeusasiamiestä kattavasta, arvokkaasta ja erittäin tärkeästä kertomuksesta. Surullista, että täällä salissa on lähinnä perussuomalaisia. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: On täällä muitakin!] — Lähinnä. — Täällä on pidetty ansiokkaita ja pysäyttäviä puheita eri aiheista, ja vähän mykistää.

Ottaisin kuitenkin esiin ihan käytännön asian, joka liittyy suoraan tähän kertomukseen. Oikeusasiamies valvoo myös kaikkia valvontavastuussa olevia viranomaisia, ja on selvää, että myös lupa- ja valvontaorganisaatioissa on syytä kehittää ja parantaa toimintaa. Hallitusohjelmasta jäi kuitenkin ilmeisesti viime hetkillä pois maininta keskitetystä valtakunnallisesta lupa- ja valvontavirastosta. Tästä on ollut keskustelua pitkään, ja ikäväkseni se jäi sieltä pois. Mutta sellaisella kuitenkin varmistettaisiin korkea- ja tasalaatuiset ja tasapuoliset valvonta- ja lupapalvelut koko maahan. Tästä Luova-virastosta on maininta myös tässä kertomuksessa, ja vetoankin nyt hallituspuolueisiin ja pääministeri Rinteeseen siinä, että tämä pitkälle asiantuntijoiden kanssa valmisteltu Luova-virasto otettaisiin uudelleen käsittelyyn. Tämä tukisi meidän nykyistä toimintaamme.

Virasto, johon keskitettäisiin avin, elyn ja Valviran lupa- ja valvontatehtävät, olisi mahdollista toteuttaa valtionhallinnon organisaatiouudistuksella ja ihan erillään sote-uudistuksesta. Tämä olisi kaikenikäisten suomalaisten, kaikenikäisten kansalaisten, eri toimijoiden ja eri toiminnanharjoittajien etu ja perusoikeus. Uskoisin myös, että tällainen uudistus helpottaisi oikeusasiamiehen tehtäviä, vähentäisi byrokratiaa ja olisi tulevaisuuden kannalta erittäin hyvä ratkaisu.

15.32 **Sheikki Laakso ps:** Arvoisa herra puhemies! Kiitos oikeusasiamiehelle tuosta kattavasta paketista — mitä itse en ole kanssa ehtinyt kuin pintapuolisesti katsomaan läpi.

Kritisoin hallitusta eilen aika voimakkaasti siitä, että rahaa ei riitä niihin toteuttamisiin, mitä siellä oli, mutta eilenkin lyhkäisessä puheessani ehdin kuitenkin pintapuolisesti huomioimaan sellaisen asian, että vammaiset, vanhukset ja lapset ovat ne, joihin pitää aina löytyä rahaa, joka ikinen kerta.

Oikeusasiamiehen toiminta on tässä maassa sinänsä hyvää, mutta niin kuin aikaisemminkin tuossa kuultiin, ollaan kestävyyden rajoilla, ja en yhtään ihmettele, koska tiedän, että olisi tutkittavaa niin paljon enemmän kuin keretään tutkimaan. Toivoisin, että valvontaan ja oikeusasiamiehen toimintaan saataisiin lisää rahaa, esimerkiksi nimenomaan vanhustenhoidon valvontaan ja oikeastaan moneen muuhunkin valvontaan.

Toivottavaa tietysti olisi ollut, että täällä olisi ollut hallituspuolueiden edustajia kuuntelemassa, mutta te kourallinen, jotka täällä olette, antakaa nyt se viesti eteenpäin, että tällaiseen toimintaan sijoitettu raha on oikeasti kokonaisbudjeteissa äärettömän pieni rahamäärä lisää ja kuitenkin se on se juttu, millä todellisuudessa sitten saadaan aika paljon sitä rahaa takaisinkinpäin. Esimerkiksi ennen viime vaaleja olleista vanhustenhoidon epäkohdista suurin osa olisi jäänyt kokonaan niin sanotusti pois sieltä ongelmista, jos valvonta olisi sillä tasolla, millä valvonnan pitäisi olla. Todellisuudessa tilanne menee niin, että kun valvontaa ei ole, silloin ei myöskään juurikaan noudateta lakia tai asetuksia, mitä on.

Niin kuin tuossa aikaisemminkin oli puhetta, suurin piirtein noin puolet tehdään niin sanotusti iskuina sinne paikkoihin elikkä niistä ei kerrota etukäteen. Käytännössä katsoen olen sitä mieltä, että määrän pitäisi olla 80—90 prosentin luokkaa, mutta siihen tietysti tarvittaisiin oikeusasiamiehelle lisää resursseja ja lisää väkeä sinne. Jos puhutaan, että me olemme hoitajamitoitusta nostamassa 0,7:ään ja se vaatii muistaakseni 4 000 uutta hoitajaa sinne hommaan, niin nyt puhutaan kuitenkin tässä tilanteessa käytännössä katsoen

muutamasta ihmisestä siihen verrattuna. Kyllä oikeasti tämän hallituksen nyt täytyy pistää se asia kuntoon, koska ihan selkeästi niitä käsipareja tarvitaan näitten ongelmien korjaamiseksi jatkossakin.

Vielä lopuksi haluan tosiaan oikeusasiamiehelle erityiskiitokset antaa hyvästä, kattavasta paketista.

15.36 **Heikki Vestman kok:** Arvoisa puhemies! Haluan aluksi kiittää eduskunnan oikeusasiamiestä työstä, jota olette tehnyt suomalaisten oikeusturvan eteen. Oikeusasiamies on viimeinen toivo monelle suomalaiselle, joka on kokenut oikeutensa tulleen loukatuksi. Oikeusasiamiehen riittävät voimavarat tulee turvata.

Nostatte yhtenä keskeisenä suomalaisena perus- ja ihmisoikeusongelmana esille puutteet perusopetuksen oppimisympäristöissä. Toteatte, että kouluissa esiintyy jatkuvasti sisäilmaongelmia, jotka voivat aiheuttaa merkittäviä terveyshaittoja ja vaarantaa oppilaiden oikeuden yhdenvertaiseen opetukseen. Kiitos siis näistä huomioista. Sisäilmaongelmiin liittyvät perusoikeusongelmat nousevat valitettavan vähän julkiseen keskusteluun, eivätkä sisäilmasta oireilevien oppilaiden oikeudet ole parantuneet.

Arvoisa puhemies! Sisäilmaoireista kärsii päivittäin monta sataa tuhatta suomalaista. Sisäilmasta oireilevia lapsia ja nuoria on Suomessa valtavasti. Koulujen kesäloma toi monelle lapselle, nuorelle ja opettajalle hengähdystauon huonosta sisäilmasta. Sisäilmaoireet vaarantavat oppilaiden oikeuden perusopetukseen. On vaikea oppia, jos on vaikea hengittää.

Perusopetuslaissa on säädetty oppilaan oikeudesta turvalliseen ja terveelliseen oppimisympäristöön. Miksei tätä oikeutta pystytä toteuttamaan Suomessa? Olen tehtävässäni Sipoon kuntapäättäjänä havainnut, että sisäilmaoireiden alkaessa oppilaiden oikeudet ovat erityisen heikot. Opettajilla on onneksi yleensä toimiva työterveyshuolto ja monesti tarvittaessa mahdollisuus vaihtaa työpistettä. Oppilaat ja oppilaiden vanhemmat jäävät usein oireiden kanssa yksin.

Sisäilmaongelmat ovat ilkeitä. Rakennusten tutkimusmenetelmät ovat puutteellisia. Oirehtimisen syistä ja syntymekanismeista tiedetään sitäkin vähemmän. Kyse ei ole vain homeongelmista vaan lukemattomista ilmanlaadun ongelmista, kuten haihtuvista orgaanisista yhdisteistä eli VOCeista, villapölystä ja muista ilman epäpuhtauksista sekä riittämättömästä ilmanvaihdosta.

Ihmisten oireet ovat joka tapauksessa todellisia. Viranomaisten sisäilmaratkaisut eivät vastaa tätä todellisuutta. Oirehtivia vähätellään. Asianmukaisia hoitopolkuja ei ole. Esimerkiksi se, että lääkäri kertoo homesairauden johtuvan nykytiedon mukaan hermoston yliherkkyydestä, ei sellaisenaan auta oireista kärsivää lasta. Jos kyse on tällaisesta yliherkkyydestä, sitäkin on kyettävä hoitamaan. Oireet ovat todellisia.

Kyse on myös mittavasta kuluerästä Suomen yhteiskunnalle. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mukaan pelkästään kosteusvaurioihin liittyvien terveysvaikutusten vuosittaiset kustannukset ovat 23—953 miljoonaa euroa. Pelissä on terveyden ohella kansallisomaisuus. Kunnilla arvioidaan olevan katettavaa korjausvelkaa sisäilmaongelmien vuoksi noin 4 miljardia euroa.

Arvoisa puhemies! Sisäilmaongelmat johtuvat ongelmista sekä rakentamisen laadussa että rakennusten ylläpidossa. Edellinen hallitus käynnisti Terveet tilat 2028 -ohjelman, jonka hyvänä tavoitteena on tervehdyttää julkiset rakennukset ja tehostaa sisäilmasta oireilevien hoitoa ja kuntoutusta. Kymmenvuotisen ohjelmakauden aikana on tarkoitus vakiin-

nuttaa kiinteistönhoitoon toimintatapa, jossa rakennusten kunto, sopivuus käyttötarkoitukseensa ja käyttäjien kokemukset tarkistetaan ja arvioidaan säännöllisesti. Uudet käytännöt toivottavasti auttavat parantamaan myös koulujen sisäilmaa ja parantamaan sitä kautta oppilaiden asemaa. Ohjelman jatko on kirjattu uuteen hallitusohjelmaan. Uudelta hallitukselta tarvitaan määrätietoisia toimia sisäilmaoireista kärsivien, erityisesti lasten ja nuorten, aseman ja perusoikeuksien turvaamiseksi.

Hyvä oikeusasiamies, olette kertomuksessa todennut, että useat kymmenestä keskeisestä suomalaisesta perusoikeus- ja ihmisoikeusongelmasta voitaisiin poistaa kohdentamalla riittävästi voimavaroja ja kehittämällä lainsäädäntöä. Tiedustelenkin teiltä: millaisia lainsäädäntömuutoksia näette tarpeellisina, jotta sisäilmaoireista kärsivien lasten ja nuorten oikeus perusopetukseen voidaan tulevaisuudessa turvata?

15.41 **Minna Reijonen ps:** Arvoisa puhemies! Kiitos eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksesta.

Tässä äsken nousi esille semmoinen asia, että tieto ei aina kulje. Ja se tiedonkulku vaikuttaa vanhustenhoitoon, se vaikuttaa hyvin monenlaisiin asioihin. Varsinkin lääkitystietojen kulku on erittäin tärkeätä. Itse olen tehnyt apteekkityötä semmoisen neljännesvuosisadan, ja se sama ongelma on ollut ihan koko ajan, se ei ole muuttunut siitä miksikään.

Elikkä tieto ei kulje. Kun lääkäri kirjoittaa lääkkeitä, niin apteekissa nähdään sähköisiä reseptejä, että mitä sille asiakkaalle menee, mutta tietoa ei kulje eteenpäin. Se varsinainen lääkityskortti elikkä ne tiedot, mistä nähdään, mitä asiakas oikeasti käyttää, eivät vain kulje. Elikkä loppujen lopuksi asiakas on itse vastuussa siitä lääkitystiedosta, että mikä on ajantasainen lääkitys.

Jos miettii sitä, kun apteekki joutuu vaikka lääkärille soittamaan, jotakin asiaa kysymään ja varmistamaan, niin tiedonkulku takkuaa siinäkin. Apteekista esimerkiksi emme saa kertoa, mitä toinen lääkäri on potilaalle kirjoittanut, vaikka siitä olisi hyötyä potilaan hoidossa. Se on älyttömän ristiriitaista minun mielestäni. Se tiedonkulku pitäisi kyllä varmistaa.

On se kyllä aika ihmeellistä, että kun nykyään on Kela, verotoimistot ja muut, joissa tieto kulkee tosi hyvin, mutta näitä tietojärjestelmiä on niin älyttömästi — eikö lie satoja erilaisia — että se tieto ei vain kulje, ja se on tosi vaarallinen juttu. Se on vaarallinen juttu sillä tavalla, että jos potilas ei vaikka itse pysty omia asioitaan hoitamaan... Eihän se voi nyt potilaan vastuulla olla. On työterveyshuolto, ihan saman sairaalan sisällä voi olla erilaisia osastoja, on terveysasemia, on vuodeosastoja, ja näihin välillä ei tieto kulje. Lääkitystiedot eivät vain siirry välttämättä, ja se on vain potilaan omalla vastuulla, ja minusta se on älyttömän huolestuttavaa.

Toivoisin, että nyt viimeinkin siihen kiinnitettäisiin huomiota ja hallituspuolueet ottaisivat erityisen tosissaan vastaan tämän viestin.

15.43 **Veijo Niemi ps:** Arvoisa herra puhemies! Haluan tuoda julki ilman mitään varsinaista valmisteltua puhetta poliisipuolen terveiset tämän päivän valtakunnallisesta tilanteesta myöskin oikeusasiamiehelle, vaikka varmasti se osaltaan teillä on tiedossa. Jos katsomme, mikä on tämän päivän tilanne koko valtakunnan alueella eri poliisilaitoksissa, ja varsinkin kun otetaan huomioon esimerkiksi minulle hyvin tuttu Tampereen poliisilaitos, niin onko mitään järkeä Senaatti-kiinteistöjen tehdä monien miljoonien remontteja näihin vanhoihin rakennuksiin? Remontti remontin jälkeen on meilläkin vaikka laitettu vankila jo

kahteen kertaan kiinni, ja aina kun sinne on palattu, palautuvat edelleen poikkeamatilanneilmoitukset vartijoiden osalta mutta tänä päivänä jo myös asiakkaiden osalta sisäilmaongelmien takia. Pyytäisin kiinnittämään tähän huomiota ja, jos mahdollista, tekemään ennalta ilmoittamattomia tarkastuksia näihin vankilatiloihin, koska niiden tilanne on todella surkea. Pitkiä sairaslomia vartijoilla, ja tietysti niillä, jotka vielä pystyvät töissä olemaan, entistä rankemmat työvuorot. Tämmöiseen pyydän kiinnittämään huomiota. — Kiitos.

15.45 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Laakson puheenvuoroon halusin kommentoida, ja sen takia tämän puheenvuoroni pyysin. — Laakso mainitsi valvonnan, että miksi siellä on niitä heikkoja kohtia. Sehän johtuu tästä omavalvonnasta. Meillä on siirrytty vanhuslain myötä omavalvontaan, ja tästä haluaisin kysyä oikeusasiamieheltä: Mitä mieltä olette omavalvonnan toimivuudesta, ja onko se kantavaa? Eli millä tavalla se omavalvonta loppujen lopuksi toteutuu? Kun tarkastuskäyntejä on tehty, olette varmasti nähnyt, ovatko siellä omavalvontasuunnitelmat esillä ja näkevätkö myös vanhusten omaiset niitä omavalvontasuunnitelmia, jotta pystyisivät sitä kautta arvioimaan sen hoivayksikön tilannetta.

Sitten tämä auditointi: Olen itse viime kaudella esittänyt, että me tarvitsisimme Suomeen tällaisen riippumattoman auditointiyksikön, joka huolehtisi sen auditoinnin, jolloin se olisi ainakin aukotonta, eli siitä saataisiin tasalaatuista ja samansuuntaista ympäri Suomen. Minkälaisena näette auditoinnin valvonnassa tällä hetkellä?

Vielä tuohon puheenvuoroon, minkä pidin: Oikeastaan kiteytän ajatukseni siihen, että kun vammaisen lapsen halutaan kuolevan, niin miksi niinkin sairaan pienen lapsen ei annettu kuolla kuin Eino-poika oli. Tämä oli se lause, jonka halusin tuossa puhujapöntössä sanoa, mutta sitä en sanonut. Itse asiassa Eino-pojan isähän pyysi lapselleen eutanasiaa — sitä nimeä hän käytti — mutta riittävä kivunlievitys ja hyvä hoito... Tietysti se, että poika olisi päässyt kärsimyksistään, oli varmasti se isän ja äidin toiveajatus. Tämä oli se minun ajatukseni, jota jäin pohtimaan. Toisen halutaan kuolevan, toisen ei tahdota antaa kuolla.

15.47 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Hyvä eduskunnan oikeusasiamies! Tämä kertomus on erittäin laaja, ja täällä on paljon hyviä esimerkkejä. Tämä on varmaan semmoinen hyvä opus, joka — uskoisin näin omalla kokemuksella, kun olen ollut mukana kuntapolitiikassa — tulisi lähettää kaikille Suomen kunnanvaltuutetuille silloin kun he nousevat omaan tehtäväänsä, koska siellä kunnanvaltuutetun työssäkin saattaa tulla tämmöisiä asioita esiin, joita joutuu hoitamaan, ja tämä antaa siihen hyvää opastusta. Tämä kertoo myöskin lastensuojelun epäkohdista ja muun muassa tietopyynnöistä, joita valtuutettu saattaa kunnalle jättää, ja niistä jollakin kumman keinolla useasti joutuu toteamaan, että tällaista vastausta ei aina tietopyyntöön saa, ja täällä oli muun muassa siitä hyviä esimerkkejä.

Täällä puhutaan lapsen oikeuksien valvonnasta — ja toki täällä on vanhusten asioista, mutta ajattelin nyt kuitenkin omakohtaisesti paneutua tähän lapsen oikeuksien valvontaan. Valitettavan vähän olen kerennyt tähän tutustua, mutta olen kuitenkin ollut omassa työssäni ja luottamushenkilönä semmoisessa asemassa, että olen muutamiin tämmöisiin lastensuojelutapauksiin joutunut puuttumaan ja olen ollut sitten tukena siellä sosiaalityöntekijöiden keskuudessa istumassa. Nämähän ovat semmoisia vaikeita asioita, ja siinä on varmasti hyvin usein vanhemmilla eri näkemys kuin sosiaalityöntekijällä tai sitten sillä lastensuojeluilmoituksen tekijällä. On valitettavaa todeta, että joskus huostaanottoa ei tehdä, vaikka se

pitäisi tehdä, ja joskus taas huostaanotto tehdään, vaikka sitä ehkä ei pitäisi tehdä. Niin että nämä ovat semmoisia vaikeita asioita, ne henkilöityvät aina sitten sinne vanhempiin ja sosiaalityöntekijöihin, ja joskus sitten aina tulee semmoinen mielikuva itselle läheltä seuranneena, että se sosiaalityöntekijä saattaa käyttää minun mielestäni omaa valtaansa... ehkä ”harkitsemattomasti” on väärä sana, mutta kuitenkin väärin. Tämmöisiin keskusteluihin olen joutunut mukaan, ja niitä on sitten joissakin tapauksissa korjattu, ja joku on oiennut hallinto-oikeuden kautta.

Minä äsken sain juuri postia, sähköpostilla sain yhteydenoton, ja en ole tällaista asiaa ennemmin kohdannut, mutta joskus saattaa olla, että sijoitusperhekin kokee itsensä väärin kohdelluksi, siis se perhe, joka on vastaanottanut lapsia. Tässä nyt yritän hyvin lyhyesti vain kertoa, minkälaisia ongelmia heillä on tullut. Heillä on ollut sisarukset otettuna tavallansa heille asumaan, ja sitten on tullut erimielisyyksiä tai näkemyseroja sosiaalityöntekijän kanssa ja lapset on otettu pois sieltä, ja siitä on tehty oikaisuvaatimusta aluehallintovirastoon. Ja aluehallintoviraston käsittelyn hitaus on semmoinen, mistä tämä perhe tässä nyt kertoo. Sitten he näkevät, että sosiaalityöntekijän vallankäyttö on yksi ongelma, kun heillä perhehoitajina ei ole mitään oikeuksia eikä mahdollisuuksia puolustautua sosiaalityöntekijän näkemystä vastaan. Sekä lapsella että perhehoitajalla pitäisi olla vastuusosiaalityöntekijä, ja sitten kun se on sama sosiaalityöntekijä, niin silloin ongelman kohdatessa perhehoitaja jää yksin. Tämä peräänkuuluttaa, että pitäisi olla jotain lakiapua perhehoitajille silloin, kun ongelmia tulee vastaan. Nämä ovat valitettavia tapauksia, ja nämä ovat erityisen valitettavia tapauksia aina niiden lasten kannalta.

Olen näköetäisyydeltä seurannut yhtä perhettä, jolta on lapset otettu huostaan, ja oman näkemykseni mukaan se tuntuu aika rajulta toimenpiteeltä. Tässä on semmoinen tilanne, että äiti on vieraasta kulttuurista ja äidin kasvatusmenetelmät ovat suomalaisen sosiaalityöntekijän mukaan liian rajuja. Tämä on semmoinen asia, mikä varmaan tulee jatkossa yleistymään, että kun tulee eri kulttuureista ihmisiä, niin meidän oma kulttuurimme ei ole sopeutuva heidän kulttuuriinsa nähden, ja näyttää siltä, että näitä huostaanottoja tulee vain lisää.

Kiitos tästä opuksesta, ja toivon tosiaan, että tämä opus menisi kaikille kunnan- ja kaupunginvaltuutetuille silloin, kun he aloittavat oman tehtävänsä. — Kiitoksia.

15.55 **Kim Berg sd:** Arvoisa puhemies! Haluan myös kiittää oikeusasiamiestä hyvästä työstä ja tästä kertomuksesta. Itsekään en ole valitettavasti kuin pintapuolin ehtinyt tähän tutustua, ja tulen varmasti myös paremmin tähän tutustumaan. Niin kuin täällä monissa puheenvuoroissa kävi ilmi, tämä on varmasti todella hyvä työkalu tämänkin kauden aikana.

Haluan kiittää myös arvoisia paikalla olevia edustajia siitä, että tämä on ehkä tämän kauden rakentavin salikeskustelu ollut. On tullut todella hyviä asioita esille, ja olen tarkalla korvalla niitä täällä kuunnellut.

Olen myös samaa mieltä siitä, että nyt on todellakin ryhdyttävä toimiin pelkästään sanojen sijaan, ja varsinkin ikäihmisten hoiva on sellainen osa-alue, minkä suhteen on ryhdyttävä toimiin, jotta parannusta saadaan aikaan. Näen kyllä, että hallitusohjelma antaa meille tähän todellakin hyvät eväät ja että sitä kautta voidaan ikäihmisten hoivaakin parantaa tulevaisuudessa.

Mitä tulee hoitajamitoitukseen, mikä on noussut täällä kanssa esille, niin se on nyt todellakin ehdottomasti kirjattava lakiin, koska valitettavasti ollaan havaittu se, että suositukset pelkästään todistetusti eivät vain riitä. Olen itse istunut 14 vuotta Tehyn valtuutettu-

na, ja täytyy sanoa, että tämä on sellainen asia, että Tehy järjestönä silloin muutamia vuosia sitten vielä oli vähän kriittinen sen suhteen, että tällainen kliininen luku pelkästään antaa takeet sille, että hoiva paranee, mutta nytten ollaan kyllä tultu ehdottomasti sille kannalle, että ilman lakiin kirjoitettua mitoitusta tähän ei vain saada parannusta aikaan. On kuitenkin huomioitava se, mikä täällä on tullut muutamissa puheenvuoroissa kanssa ansiokkaasti esille, että myös hoidon laadun ja varsinkin hoitoisuuden on edelleenkin oltava hyvin tärkeitä kriteereitä siinä vaiheessa kun mietitään resursointia hoivayksiköissä. — Kiitos.

15.57 **Aki Lindén sd:** Arvoisa herra puhemies! Yhdyn tässä ryhmätoverini Kim Bergin näkemykseen siitä, että keskustelu on ollut erittäin rakentavaa, ja kiitän monista täällä kuulemistani puheenvuoroista. Täällä on mainittu ihan nimeltä aikaisempi työyhteisöni — en ole tietenkään siellä enää töissä, mutta muun muassa huomenna olen tilaisuudessa, jossa tapaan HUSin klinikoiden johtajia, ja eräitä terveisiä tulen täältä varmasti mukanani viemään.

Halusin kuitenkin varsinaisesti tässä todeta sen, että toimin vuosien 95 ja 2000 välillä itse valvontaviranomaisena. Olin Turun ja Porin lääninlääkäri. Lääninlääkärin tehtäviin kuuluu valvoa alueensa terveydenhuoltoa. Silloin läänissä oli 98 kuntaa — siis Turun ja Porin läänissä 98 kuntaa niinä vuosina — ja hetkittäin tunsin kyllä, että yhden ja kahden viranomaisen hartiat olivat aika pieni joukko valvomaan tätä laajaa aluetta ja siellä olevia tuhansia eri yksiköitä ja työpaikkoja.

Mutta sen johtopäätöksen tein silloin, että Suomi teki ison virheen vuonna 92, kun me menimme äärikunnalliseen suuntaan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisessä. Jouduin käsittelemään aivan käsittämättömiä kuntien tekemisiä. Esimerkiksi voin mainita yhden, joka on tosin paljon vähäisempää luokkaa kuin täällä kerrotut dramaattiset esimerkit: muun muassa eräs kunta kielsi rintansa liikenneonnettomuudessa tapaturman kautta menettäneeltä naiselta rintaproteesin todeten, että sehän annetaan vain jos on syöpäleikkauksen takia tapahtunut rinnanmenetys. Kunnat tekivät siis tällaisia omintakeisia linjauksiaan. Jo siitä lähtien, siis yli 20 vuoden takaa, olen ollut hyvin vakuuttunut siitä, että sosiaali- ja terveyspalveluiden hajauttamisessa 300 itsenäiseen kuntaan, joista osa oli hyvin pieniä ja osaamattomia, aina kysymys ei ole resursseista vaan kysymys on hyvin pitkälti myös osaamisesta. Sitä tarkoitin viitatessani siihen, että eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus muuten lähetetään kaikkiin kuntiin — se tulee kaikkiin sairaanhoitopiireihin, kaikkiin virastoihin ja kuntiin — ja siellä hyvien esimiesten tehtävä on välittää se edelleen vaikkapa päättäjille tai sitten esimiehille ja työntekijöille ja tuoda näitä tärkeitä asioita.

Ihan omana mielipiteenäni totean edustaja Ranteelle, että olen Luovan perustamisesta eri mieltä. Antaessani siitä viime eduskuntakaudella lausuntoa totesin, että minun arvioni mukaan se tulisi heikentämään sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa, koska kun perustetaan iso, jättiläismäinen yleinen valvontaorganisaatio, ei ole takeita siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaan on käytössä niitäkään resursseja, joita tulisi olla. Mutta tämä on tietysti arviointi- ja mielipidekysymys.

16.00 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Yhden hometalon korjanneena ja sen kustannuksia edelleen maksavana pidän erittäin arvokkaana sitä, että edustajat Vestman ja Niemi nostivat esille tämän ajankohtaisen sisäilma-asian, joka koskee todella myös kouluja, vankiloita, sairaaloita ja muita rakennuksia läpi maan. Tästä aiheesta vaiettiin yhteis-

kunnassamme liian kauan mutta nyt siitä onneksi puhutaan, ja tuolla kansanedustajien lukusalissa on nyt lainattavana Suomen ensimmäinen hometaloromaani Home sweet home, jota saa myös muista kirjastoista. Tuon romaanin kirjoittaneena ja tähän aiheeseen omien hengitysteiden kauttakin perehtyneenä yhdyn toiveeseen siitä, että sisäilmaongelmien aiheuttamat puutteet muun muassa lasten oikeuksissa koulunkäynnin osalta voitaisiin ottaa kertomuksessa ehkä paremminkin tulevaisuudessa huomioon.

On hienoa, että meillä eduskunnassa on nyt yli puoluerajojen henkilöitä, jotka ymmärtävät maatamme vaivaavan sisäilmaongelman laajuuden ja sen vaikutukset nimenomaan ihmisiin. Uudessa hallitusohjelmassa on monia konkreettisia päätöksiä sisäilmaongelman korjaamiseksi, ja odotan kovasti sitä, että pääsemme yhdessä toteuttamaan niitä ja myös etsimään muita ratkaisuja yhteistyössä kaikkien puolueiden kanssa.

16.02 **Seppo Eskelinen sd:** Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä edustaja Lindénin ja Bergin kommenttipuheenvuoroihin. Tämäntyyppistä salikeskustelua minäkin olen kaivannut, että puututaan niihin yhteiskunnallisiin ongelmiin ja asioihin, mitä meillä on, ja haetaan yhteistä suuntaa.

Kiitos todellakin oikeusasiamiehelle kertomuksesta. Se on uusille edustajille äärimmäisen hyvä asiakirja.

Hallitusohjelmassa on paljon hyvää, niin kuin edellinen edustaja tuossa puhui. Siellä on jatko tälle Terveet tilat -toimintaohjelmalle. Se on hyvä, ja erityisesti sen fokuksen nostamista hallitusohjelma painottaa. Minusta myös rakentamisen ja korjausrakentamisen puolella pitäisi tehdä lainsäädännössä muutoksia ja erityisesti sitä osaamista nostaa. Sekin on kirjoitettu tuonne hallitusohjelmaan. Sinänsä hyvä, että näihin puututaan.

Tämä on aidosti inhimillisesti ja kuntatalouden osalta hirmu iso ongelma tällä hetkellä. Moni kunta on juuri näitten sisäilmaongelmien kanssa tällä hetkellä aika suurissa taloudellisissa vaikeuksissa. Investointitasoa on jouduttu nostamaan suurin piirtein puolella joissakin kaupungeissa, ja sitten samalla vanhoja kiinteistöjä alas ajamaan, millä on sitten kuntatalouteen aika isoja merkityksiä. Tietysti tämän ongelman hankaluus ja ne reaktiot perheiltä ja lapsilta, mitä tulee, pistävät kyllä kuntapäättäjän aika hankalaan asemaan monesti. Niitten reaktioitten vakavuutta ja lähtöperää on hirmu vaikea tällä hetkellä analysoida. Monia koulu- ja päiväkotirakennuksia on tutkittu, ja sieltä ei löydy mitään, ja ongelmat vain jatkuvat, ja siinä kuntapäättäjät selkä seinää vasten joutuvat sitten tekemään päätöksiä, mitä tehdään. On hyvä, että hallitusohjelmassa tähän asiaan on puututtu. Se vaatii lainsäädännössä paljon muutoksia. Se vaatii myös tilojen käytön osalta uutta ajattelua ja toimenpiteitä, ehkä myös palaamista ihan vanhakantaiseen kiinteistönhoitoon ainakin isoissa rakennuksissa.

16.04 **Mauri Peltokangas ps:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin täytyy kiittää eduskunnan oikeusasiamiestä laajasta ja kattavasta kertomuksesta vuodelta 2018. Tähän varmaankin — niin kuin moni tässä salissa on jo todennut — olisi erittäin hyvä jokaisen tarkasti tutustua, ja kuten edustaja Mäenpää tuossa hienosti oivalsi, tämä olisi varmasti erittäinkin tervetullut eepos kunnanvaltuutetuille ympäri Suomen. Olen kritisoinut kahtena päivänä hallituksen hallitusohjelmaa, mutta tänään en kritisoi vaan lähinnä toivon.

Edustaja Purran puhe, jonka toivon koko Suomen kuulevan, oli pysäyttävä. Sen jälkeen aloin tarkasti miettimään vammaisten oikeusturvaa ja vanhusten oikeusturvaa. Koska meidän on tässä salissa keksittävä ratkaisuja ja parannusehdotuksia ja hallituksen tehtävänä on

sitten toteuttaa, säätää asetukset ja lait niiden toteuttamiseksi, niin lähtisin liikkeelle siitä, että vammaisten oikeusturva, vanhusten oikeusturva ja miksei tietysti meidän kaikkien oikeusturva liittyy moneen asiaan.

Tässä tuli alkukeskustelussa esille vammaisten osalta tämä taksikuvio, jossa on ilmennyt puutteita taksilain uudistuksen jälkeen. Siihen tarttuisin, koska vaikka tämä nyt tuntuu pieneltä asialta varsinkin kun ollaan kuultu ihmiskohtaloista tässä salissa, meidän on jokapäiväiseen elämään pystyttävä tekemään parannuksia. Todella toivon hartaasti, että hallitus ottaa käsittelyyn taksilain siltä osin kuin sitä olisi parannettava, jotta vammaisten oikeusturva paranee ja turvallisuudentunne arjessa kasvaa ja jotta kyydit tulevat perille. Samoin vanhusten kohdalla.

Vanhusten kohdalta totean vielä: Edellisen hallituksen aikana tapahtui järkyttäviä asioita, mistä olemme uutisia kaikki joutuneet lukemaan. Toivon todella, että uusi hallitus tarttuu tähän vanhustenhoivan tasoon, ja uskon ja luotan, että näin tulee tapahtumaan.

Taksilain uudistushan teki sen, että se heikensi palvelun tasoa, saatavuus maaseudulla laski. Kielimuuri on sellainen, mihinkä siellä törmää ihan itsekin, että siellä saattaa olla sellaisia kieliä puhuvia kuskeja, joista en kyllä itse ymmärrä sanaakaan, vaikka muutamaa kieltä ihan auttavasti puhunkin. Ja turvallisuudentunne on heikentynyt tämän uuden taksilain myötä.

Yllätys yllätys, en kritisoi hallitusta tässä puheessani vaan todellakin toivon ja toivotan voimia, että nämä asiat saataisiin kuntoon. — Kiitos.

16.08 **Sebastian Tynkkynen ps:** Arvoisa herra puhemies! Täällä sosiaalidemokraattien Lindén, Berg ja Eskelinen peräänkuuluttivat, että tällaista keskustelua he haluavat kuulla jatkossakin. Me olemme valmiita perussuomalaisina nimenomaan käymään sitä asiapitoista keskustelua. Meillä on enemmistö täällä salissa, kun puhutaan vähempiosaisten asioista tässä yhteiskunnassa. Tänään ei ole paikalla niitä räksyttäjiä, jotka teidän puolueestanne aina räksyttävät meille, kuten vaikkapa Kiljunen. Viime yönä melkein sinne keskiyöhön saakka oltiin kuuntelemassa, kun hän meille räksyttää ja puhuu siitä, että annetaan arvo itsellemme mutta toisillemmekin. Me olimme puhuneet asiallisesti maahanmuuttopolitiikasta ja siitä, minkälaisia lieveilmiöitä se tuo mukanaan. Kyllä me keskitymme asiaan, mutta me joudumme välillä puolustamaan itseämme sitä vastaan, kun sieltä heitellään mitä järjettömimpiä väitteitä, että me olemme äärioikeistoa ja sitä ja tätä ja tuota, kun te tuotte niitä leimoja, kun ei ole mitään asia-argumentteja, millä kommentoida. — Kiitos.

16.09 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Uusi taksilaki ei toimi ihan täydellisesti, sen me kaikki tiedämme, ja ihan turha on tässä vaiheessa nyt sitten enää syyttää, miksi se tuli ja ketkä olivat sen takana, vaan meidän täytyy katsoa eteenpäin. Kela-kyydityksen eivät varsinkaan vammaisten kohdalla toimi, ja monet taksiyrittäjätkin ovat siitä pahoillaan, että se ei toimi. Aivan kuten edustaja Peltokangas sanoi, tähän täytyy kiinnittää huomiota, ja jos joku laki ei toimi, niin eihän se ole kiveen hakattu, etteikö siihen muutoksia voi tehdä. Nyt kun uusi hallitus toimii, niin toivoisin ja myös varmaan perussuomalaiset kaikki toivovat, että kiinnitettäisiin huomiota ongelmakohtiin ja asiaa korjattaisiin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt vielä eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen, olkaa hyvä.

16.10 **Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen:** Arvoisa herra puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Kiitän ensinnäkin tästä vilkkaasta ja hyvähenkisestä keskustelusta, jota kertomuksen johdosta on virinnyt. Pyrin vastaamaan niihin kysymyksiin, joita oikeusasiamiehelle oli esitetty. Joudun nyt menemään näitä siinä järjestyksessä kuin niitä on tullut, nyt en tässä tilanteessa pysty niitä systematisoimaan sillä tavalla kootusti.

Täällä edustaja Aittakumpu tiedusteli vammaisten henkilöiden asuinyksikköihin tehtävistä tarkastuksista, että kuinka paljon näistä on ennalta ilmoittamattomia. Siellä kertomuksen liitteenä 6 on lista kaikista kertomusvuonna tehdyistä tarkastuskäynneistä, ja sinne on merkitty se, mitkä niistä ovat olleet ennalta ilmoittamattomia. Siellä on semmoinen pieni asteriski, joka osoittaa sen, että ne ovat niitä ennalta ilmoittamattomia. No, ihan nopeasti katsottuna kyllä yli puolet näistä vammaisten henkilöiden asuinyksiköihin tehdyistä tarkastuksista on ollut ennalta ilmoittamattomia, näitä yllätystarkastuksia.

Edustaja Purra kertoi vammaisten henkilöiden, vammaisten lasten terveydenhuoltoon liittyvistä ongelmista. Ne ovat juuri niitä, joihin oikeusasiamies pyrkii vaikuttamaan. Oikeusasiamies pyrkii edistämään vammaisten henkilöiden oikeutta yhdenvertaisuuteen ja yhdenvertaista oikeutta terveydenhuollon palveluihin.

Me pyrimme eri tavoin muun muassa näitä tarkastusmetodeja kehittämään, jotta kaikkiin näihin ongelmiin päästäisiin kiinni. Osahan tulee tietysti kanteluiden kautta, mutta osa on sellaisia, että ne tulevat esille lähinnä tarkastusten kautta, ja me pyrimme näitä tarkastusmetodeja koko ajan kehittämään. Nythän oikeusasiamiehellä tässä kansallisen valvontaelimen roolissa on mahdollisuus käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita, ja meillä on kymmenkunta terveydenhuollon alan ulkopuolista asiantuntijaa käytettävissä näille tarkastuskäynneille, pääasiassa lääkäreitä. Esimerkiksi vanhustenhoitoyksiköihin tehtäviin tarkastuksiin meillä on käytettävissä vanhuspsykiatrian erikoislääkäri ja geriatri. Tämmöisten henkilöiden asiantuntemusta voidaan käyttää. Kanslian esittelijät itsehän ovat lähinnä vain juristeja, eli mahdollisuus käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita, joilla on muun tyyppistä asiantuntemusta, on tietysti tuonut syvyyttä näihin oikeusasiamiehen tarkastuskäynteihin. Meillä on myös kokemusasiantuntijoita, eli esimerkiksi sellaiset henkilöt, jotka itse ovat aikanaan olleet koulukodissa, pystyvät tietysti ihan toisella tavalla nostamaan esiin potentiaalisia epäkohtia. Näistä kaikista on hyviä kokemuksia saatu. Ja ihan juuri meillä oli esimerkiksi kanslian sisäistä koulutusta kehitysvammaisten lasten kuulemisesta. Tämäntyyppisin keinoin pyritään meidän valmiuksiamme näille tarkastuskäynneille kehittämään.

Täällä oli saattohoidosta puhetta. Oikeusasiamiehelle on tullut vain vähän kanteluita saattohoidosta. Nyt tosin minulla ei ihan tuoreinta tietoa ole. Oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten välistä työnjakoa noin vuosi sitten muutettiin siten, että terveydenhuolto ei enää minun sektoriini kuulu, eli nyt en ihan tuoreinta tilannetta tiedä, mutta sinä aikana, kun terveydenhuolto minun sektorissani oli, kovin paljon ei kyllä saattohoitoa koskevia kanteluita ollut.

Sitten täällä on keskusteltu itsemääräämisoikeuden rajoittamisesta. Se on kyllä laillisuusvalvojan näkökulmasta hyvin ongelmallista, että meiltä puuttuu tämä itsemääräämisoikeuden rajoittamista koskeva laki, tämä niin sanottu IMO-paketti. Somaattisen terveydenhuollon ja vanhusten osalta ei ole mitään lainsäädäntöä siitä, miten itsemääräämisoikeutta voidaan rajoittaa. Kun käytännössä kuitenkin joudutaan käyttämään näitä rajoitustoimenpiteitä, niin laillisuusvalvojan näkökulmasta on kyllä todella ongelmallista niitä arvioida, kun vaadittava lainsäädäntöpohja puuttuu kokonaan. Viime kädessä näitä joudutaan arvioimaan rikoslain hätävarjelua ja pakkotilaa koskevien säännösten valossa, ja

tietysti nämä säännökset on ihan toisen tyyppisiin tilanteisiin ajateltu kuin hoitolaitoksissa tapahtuva itsemääräämisoikeuden rajoittaminen.

Sitten täällä olivat useassa puheenvuorossa esillä sisäilmaongelmat. Meille jonkin verran niistä tulee kanteluita, ja jonkin verran sitten juuri tarkastusten yhteydessä myös omasta aloitteesta näitä ongelmia on nostettu esille. Tietysti aika monet laitokset ovat aika vanhoissa rakennuksissa taikka muutoin huonokuntoisissa rakennuksissa. Kaiken kaikkiaan tietysti sisäilmaongelma on luonteeltaan sellainen ongelma, jota ihan oikeusasiamiehen toimenpitein on vaikea saada kuntoon, ja se edellyttää tietysti monenlaisia toimenpiteitä varmaan lainsäädännön puolella ja myöskin voimavarojen puolella, mutta en ehkä nyt ihan tässä yhteydessä lähemmin osaa sanoa, mitä kaikkia ja mitä yksilöityjä toimenpiteitä tuohon tarvittaisiin.

Sitten oli esillä omavalvonta, kysyttiin, onko se kantavaa ja riittääkö omavalvonta. Kyllähän omavalvontaa tarvitaan, ja kun siihen on ehkä pyritty nojautumaan entistä enemmän, niin kyllä siihen tietysti yksi perussyy on se, että kun ulkopuoliseen valvontaan ei ole riittävästi voimavaroja, niin sitten pyritään tehostamaan sitä omavalvontaa ja edellytetään näitä omavalvontasuunnitelmia. Minusta on ihan selvää, että omavalvontaa pitää olla, mutta yhtä selvää on se, että se ei yksinään riitä, vaan tarvitaan myös ulkopuolista valvontaa.

Arvoisa puhemies! Ehkä tässä nyt omien muistiinpanojeni mukaan olivat ne suorat kysymykset, joihin pyrin vastaamaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia, oikeusasiamies Jääskeläinen. — Vielä kaksi puheenvuoropyyntöä tähän asiakokonaisuuteen.

16.19 **Seppo Eskelinen sd:** Arvoisa puheenjohtaja! Tuohon taksilainsäädännön uudistukseen, kun se liittyy myös tähänkin käsiteltävään asiaan minusta aika paljonkin:

Taksilainsäädännön uudistuksen tavoitteenahan oli kolme asiaa: palvelut paranevat, hinta laskee ja saatavuus paranee. Käytännössä sen hengestä ei ole toteutunut mikään — muuta kuin tietysti täällä pääkaupunkiseudulla ja kaupunkiseuduilla, mihin on takseja tullut lisää. Erityisesti olen huolestunut maaseututaksien tilanteesta. Kun sitten Kelan kilpailutus tuli, niin käytännössähän se tarkoitti aika monen maaseututaksin leivän loppumista ja yrittäjälle lapun laittamista luukulle. Päivystysvelvoite hävisi maaseututakseilta. Käytännössä se tarkoittaa, että se Ilomantsin-mummo ei pääse kuin ambulanssilla yöaikaan sieltä mökiltään pois, ja käytännössä se ainut henkireikä, se kylätaksi, jonka pitäisi asiakas viedä lääkäriin ja esimerkiksi käyttää samalla kaupassa, on tällä hetkellä mahdoton käyttää.

Minusta on tärkeää nyt selvittää, mitä tämä Kelan kilpailutus oikeasti sitten yhteiskunnalle maksoi. Pakko kertoa yksi tapaus vaalikentiltä: kiteeläinen vanha rouva oli mennyt Turkuun syöpähoitoon, 815 euroa maksoi se kyyti sinne, mutta kiteeläinen taksi ei voinut jäädä odottamaan sitä kahden tunnin hoitoa, vaan ajoi takaisin tyhjänä Kiteelle, ja perästä tuli taksi Turusta Kiteelle, 830 euroa, ja ajoi takaisin tyhjänä Turkuun. Tämähän tarkoittaa sitä, että taksit ajelevat tyhjinä ristiin rastiin ympäri maaseutua ja ympäri Suomea. Hallitusohjelmassa on minusta hyvin kirjattu niitä tavoitteita, mitä tämän lainsäädännön arvioinnin osalta pitäisi tehdä, mutta samalla pitäisi arvioida myös ne kustannukset, mitä tämä on maksanut yhteiskunnalle.

16.21 **Noora Koponen vihr:** Arvoisa puhemies! Kuuntelin tässä jotenkin niin kuin hyvin kiitollisena ja tyytyväisenä tätä keskustelua ja sitä, mitä sieltä salin oikealtakin laidalta

kuuluu. Meillä on selvästi hyvin samanlaisia arvoja ja tavoitteita näissä aiheissa ja asioissa, mistä täällä tänään on puhuttu — ja näinhän sen pitäisi olla, että kaikki me, jotka täällä olemme, olemme ennen kaikkea ihmisen, lapsen, vanhuksen, vammaisen ja vanhemman puolella, ennen mitään muuta.

Edustaja Purran puhe kosketti itseäni syvältä, ja haluan mainita, että meitä vanhempia on täällä enemmän. Itselläni on myöskin vammainen lapsi, mikä on se syy, minkä takia olen tänne päätynyt. Tavallaan toivon, että tilanne meillä Suomessa ei olisi ollut sellainen, että vanhemman täytyy käydä tällainen polku, että hän päätyy tänne, tähän saliin, jotta asiat muuttuisivat paremmaksi.

Selvästi meillä on nyt yhteinen tahtotila, ja kun tätä keskustelua täällä kuuntelen, niin en hetkeäkään epäile, ettemmekö me yhdessä saisi näistä asioista parempia kuin mitä täällä nyt on esiin noussut. Kiitos näistä erinomaisista puheenvuoroista tänään.

16.22 **Johannes Koskinen sd:** Arvoisa puhemies! Muutama huomio vielä tuosta taksiuudistuksesta: Siellä näkyy apulaisoikeusasiamies ottaneen tarkemmin pariin tapaukseen kantaa jo kuluneen vuoden aikana, ja sitten viitataan, että nyt tämän vuoden alkupuolella Kelan kanssa olisi syytä tarkemmin käydä läpi näitä epäkohtia ja niiden oikaisua. Varmaan vaalikentillä meistä kaikki ovat saaneet aika karkeita esimerkkejä siitä, miten onnettomasti se on sujunut, ja se selvin ristiriitahan on tuolla vammaispalvelulain puolella. Se toteuttamistapa, miten isolla alueella ja millä tavalla taksit on tilattu käytettäväksi, on suoraan oikeastaan määritelmän mukaisesti vastoin sitä vammaispalvelulain ideaa, että tarvitessaan saa kyydin. Tämä rohkaisisi minusta oikeusasiamiestä puuttumaan laveamminkin tähän, niin että tuodaan Kelan ja hallituksen tietoon tämä selvä ristiriita ja vauhditetaan niitä toimenpiteitä, joita tietysti hallitusohjelmassakin velvoitetaan hallitus tekemään. Mutta juuri tämä Kelan taksijärjestelmän ja vammaispalvelulain ristiriita on siinä määrin laaja ja koskee niin vaikeita ihmisryhmiä, että siihen normaalista poikkeavallakin tavalla pitäisi varmaan reagoida, että saadaan nopeasti korjaus toteutettua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt ei puhujalistalla tähän asiakokonaisuuteen enää ole pyydettyjä puheenvuoroja. Haluaako oikeusasiamies vielä näihin vastata? [Petri Jääskeläinen pudistaa päätään] — Selvä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan, jolle muut erikoisvaliokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 30.9.2019 mennessä.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 6 luvun 7 §:n ja 14 luvun 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 2/2019 vp
Valiokunnan mietintö TyVM 1/2019 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 2/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 3/2019 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 1/2019 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 1/2019 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

16.25 **Mia Laiho kok** (esittelypuheenvuoro): Puheenjohtaja! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavan opintotukilakia. Opintotukeen oikeuttavia opintoja koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettävän vastaamaan nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Opintotukilaista ehdotetaan poistettavan vaatimus, että opintojen hidastumisen syyn tulee olla tilapäinen. Tarkoitus on, että opiskelijan opintotukea ei keskeytetä, kun opintojen eteneminen hidastuu hyväksyttävästä syystä, kuten sairaudesta, vaikeasta elämäntilanteesta taikka esimerkiksi lukihäiriöstä tai näkö- tai kuuloaistin heikkenemisestä johtuvasta opiskeluvaikeudesta. Valiokunta katsoo, että selkeyttämällä säännöstä opintotuen jatkumisen edellytyksistä opiskelijan poikkeuksellisen elämäntilanteen aikana parannetaan toimeentulon osalta opiskelijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia opintojen suorittamiseen.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan opintojen viivästymisellä ja siihen johtaneella syyllä tulee jatkossakin olla ajallinen yhteys, jolloin esimerkiksi ensimmäisenä opiskeluvuonna ollut vaikea elämäntilanne ei ole hyväksyttävä syy opintojen viivästymiseen kolmantena opintovuonna. Valiokunta pitää sinänsä tätä perustelua perusteltuna, mutta huomauttaa, että toisinaan syy—seuraus-suhteen aikajänne voi olla pitkäkin — esimerkiksi iso elämäntilanteen muutos tai traumaattinen kokemus voi heikentää opiskelukykyä vasta pitkän ajan kuluttua tapahtuneesta — ja sen takia valiokunta korostaa, että opintotuen saamisen edellytyksiä tulee opintotukilainsäädännön sallimissa rajoissa harkita yksilökohtaisesti opiskelijan tosiasiallinen tilanne huomioon ottaen. Samalla kuitenkin valiokunta pitää tärkeänä ratkaisukäytännön valtakunnallisen yhdenmukaisuuden toteutumista.

Valiokunta pitää hyvänä myös ehdotusta muuttaa lainsäädäntöä niin, että muussa kuin julkisen valvonnan alaisessa koulutuksessa opintotuen saamisen edellytyksenä ei ole enää se, että koulutuksen järjestäjä on järjestänyt kyseistä koulutusta vähintään vuoden ajan.

Valiokunta kiinnittää tämän lain käsittelyn yhteydessä huomiota myös mahdollisiin muutostarpeisiin opintotukilainsäädännössä, jotta siinä tulisi huomioiduksi ammatillisen koulutuksen uudistuksen myötä muuttunut opiskelu. Valiokunta korostaa, että ammatillisen koulutuksen reformista aiheutuneet muutokset tulee ottaa huomioon opintotukilainsäädännössä siten, että esimerkiksi lyhytaikaiset siirtymät oppisopimusmuotoiseen koulutukseen ja takaisin oppilaitokseen eivät katkaise opiskelijan opintotukioikeutta. Valiokunta pitääkin ehdottoman tärkeänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää pikaisesti ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opintotukea koskevat ongelmat ja sen perusteella ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi. — Kiitos.

16.28 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä opintotukiehtojen myöntämisen käytäntöjä joustavoitetaan. Opintotukioikeuden saamiseksi ei edellytetä enää, että koulutuksen järjestäjä on järjestämässä kyseistä koulutusta vähintään vuoden. Koulutuksen järjestäjällä pitää kuitenkin olla toiminnalliset, ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen järjestämiseen. Tavoitteena on tietenkin tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaminen.

Lisäksi lakia muutettaisiin niin, että siitä poistettaisiin vaatimus opintojen hidastumiseen vaikuttavan syyn tilapäisyydestä. Opiskelijan elämäntilanteessa voi tapahtua muitakin kuin sairauteen rinnastettavia vaikeuksia, jotka vaikeuttavat opiskelua. Esimerkiksi lähiomaisen sairastuminen, lukihäiriö tai traumaattinen kokemus ovat esimerkkejä tällaisista opiskeluun vaikuttavista esteistä tai hidasteista. Ne on syytä huomioida, mutta tietenkin joku rajallinen aika pitää olla, opintotuki ei voi olla ikuista.

Sivistysvaliokunta toteaa yksimielisesti myös, että opintotuen saamisen yhteydessä on tärkeää huomioida myös yksilökohtaisesti opiskelijan tosiasiallinen tilanne ja ratkaisukäytännön yhdenmukaisuuden toteutuminen valtakunnallisesti.

Lisäksi sivistysvaliokunta nostaa vahvasti esille oppisopimuskoulutuksessa olevien opiskelijoiden tilanteen. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä muun muassa lyhytaikaiset siirtymät oppisopimusmuotoiseen koulutukseen ja takaisin oppilaitokseen eivät saisi katkaista opiskelijan opintotukioikeutta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää näitä ammatillisen koulutuksen ongelmakohtia.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Perussuomalaiset ovat jo vuosien ajan korostaneet myös oppisopimuskoulutuksen tärkeää merkitystä, sillä työelämässä käytännön ammattitaito on korvaamatonta. — Kiitos.

16.31 **Heikki Vestman kok:** Arvoisa puhemies! Kiitos edelliselle hallitukselle tästä mainiosta muutosesityksestä opintotukilakiin. Tarkoituksenahan on, että opiskelijan opintotukea ei keskeytetä, kun opintojen eteneminen hidastuu hyväksyttävästä syystä, kuten sairaudesta, vaikeasta elämäntilanteesta tai esimerkiksi lukihäiriöstä tai näkö- tai kuuloaistin heikkenemisestä johtuvasta opiskeluvaikeudesta. Näitä opiskelijoita, joihin tämä muutos vaikuttaa, on paljon. On ihan selvää, että opiskelijaa ei saa rangaista opintojen viivästymisestä tällaisissa tilanteissa.

Nyt kun keskustelemme opintotuesta, esille on tuotava sekin, että opiskelijaa ei saa rangaista myöskään työnteosta. Kela karhuaa tänäkin vuonna pois opintotukea yli 40 000 opiskelijalta sen takia, että nämä ovat olleet Kelan mielestä liian ahkeria ja tehneet liikaa töitä. Tämähän on järjetöntä. Opintotuen vapaan tulon rajat estävät opiskelijaa tienaamasta ja kartuttamasta omaa osaamistaan ja luovat keinotekoista niukkuutta. Valtio menettää samalla miljoonia euroja nettotuloja.

Arvoisa puhemies! Palkansaajien tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan, joka edellisen hallituksen aikana teetettiin, haitallisista tulovaikutuksista päästäisiin laajasti eroon, jos esimerkiksi yhdeksän kuukautta opintotukea nostavan tuloraja olisi 18 000 euroa nykyisen 12 000 euron sijaan, eli vapaan tulon rajaa nostettaisiin 50 prosentilla. Verotulot ja tulonsiirrot huomioiden tämä vaihtoehto lisäisi selvityksen mukaan julkisyhteisöjen nettotuloja arviolta 5,9 miljoonalla eurolla vuodessa. Siis: paitsi että työteliästä opiskelijaa palkittaisiin, koko yhteiskunta voittaisi nettona lähes 6 miljoonaa euroa vuodessa. Tässä on järkeä.

Systeemi ei nykyisellään kannusta opiskelijaa toimeliaisuuteen tai hankkimaan työkokemusta ja osaamista. Työnteon pitää olla tilanteessa kuin tilanteessa kannattavaa. Opintotuen vapaan tulon rajoja pitää korottaa.

Punavihreään hallitusohjelmaan ei nyt valitettavasti sisälly sitä, että työteliästä opiskelijaa palkittaisiin työnteosta. Kehotan hallitusta ottamaan nyt järjen käteen ja tuomaan eduskuntaan esityksen opintotuen vapaan tulon rajojen korottamiseksi.

16.34 **Sebastian Tynkkynen ps:** Arvoisa herra puhemies! Kannatan lämpimästi edellisen hallituksen laatimaa lakimuutosta opintotuen joustavoittamiseksi. On hyvin tärkeätä, että myöskään niiden opiskelijoiden, joilla on vaikeuksia ja haasteita edetä opinnoissa — esimerkiksi juuri lukihäiriön tai kuuloon tai näköön liittyvien haasteiden vuoksi — toimeentulo ei vaarannu. Tämä on siis edellisen hallituksen lakihanke. Nyt toivon, että uusi hallitus lähtee kunnianhimoisemmin uudistamaan tätä opintotukea.

Kolme vuotta sitten, kun olin Perussuomalaisten Nuorten puheenjohtajana, esitimme, että Suomessa otettaisiin käyttöön opintotuen kannustinmalli, joka siis tarkoittaa sitä, että niillä opiskelijoilla puolestaan, jotka haluaisivat nopeammin valmistua, olisi tähän taloudellinen kannustin, joka samaan aikaan ei myöskään rankaisisi niitä ihmisiä, jotka opiskelevat pikkasen hitaammin. Eli toisin sanoen: jos suoritat esimerkiksi korkeakoulututkinnon, kandi ja maisteri, viiden vuoden tutkinnon, vaikkapa kolmessa vuodessa, niin sinä saat sen viiden vuoden opintotukimäärän kolmessa vuodessa. Tällä hetkellä erinäisistä syistä aika moni opiskelija tekee sitä, että he aamuisin ja iltapäivisin tosiaan opiskelevat esimerkiksi yliopistolla tai ammattikorkeakoulussa ja sitten illasta menevät töihin ja sellaisiin töihin, jotka eivät itse asiassa pätevöitä ollenkaan siihen ammattiin, mihin he ovat opiskelemassa. Näin ollen nämä opiskelijat pystyisivät opiskelemaan aamupäivällä sitä ammattia, iltapäivällä myöskin sitä ammattia ja saisivat kuitenkin aivan yhtä paljon opintotukea kuin sellainen opiskelija, joka päättää opiskella viisi vuotta mutta tehdä samaan aikaan töitä iltaisin. Eli on sellaisia opiskelijoita, joilla on hirveä hinku ja kiire päästä työelämään toteuttamaan sitä ammattia, joka on heille unelma ja johon he ovat opiskelemassa, ja jotka eivät haluaisi samaan aikaan puolestaan tehdä jotain aivan muuta työtä siinä rinnalla. On niitä, jotka haluavat, mutta sitten on näitä, jotka eivät halua.

Valtion näkökulmasta tämä olisi ihan loistava juttu, koska tässähän käy sillä tavalla, että nämä ihmiset valmistuvat paljon nopeammin — joilla siis on edellytyksiä valmistua paljon nopeammin, joilla on sisäinen motivaatio opiskella paljon enemmän. He valmistuvat nopeammin, alkavat käymään oman alansa töissä, tuovat myöskin enemmän verorahoja valtiolle. Eli valtio hyötyy taloudellisesti, voidaan tukea julkisia palveluita paremmin, ja opiskelijalla on parempi asema toimeentulon osalta, jos haluaa opiskella nopeammin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja vielä sivistysvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Laiho.

16.37 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Opintotukilakia olisi tosiaan jatkossa tarpeen muuttaa, kehittää edelleen. Tämä nyt täällä ollut esitys pitää saada voimaan jo elokuun alusta, mutta jatkossa koko laki vaatii kokonaisvaltaista uudelleenarviota.

Kannatan lämpimästi edustaja Vestmanin esille nostamaa työnteon rajojen nostamista opiskelijalla. Työnteonhan pitäisi olla aina kannattavaa, myös opiskeluaikana. Suhde työ-

hön muodostetaan jo nuorena, ja jos me annamme sellaisen signaalin, että kannustetaan nuoria tekemään töitä, mikäli se heidän elämäntilanteensa huomioiden on mahdollista, niin se vain poikii Suomelle lisää hyviä työntekijöitä ja on elinkeinojen kannalta kannatettavaa. Eli jos opiskelija etenee hyvin opinnoissaan, tulorajojen pitäisi olla korkeammat, ja työnteon ei pitäisi olla este opintotuen saamiselle. Tässä on selkeä uusi kohde nyt nykyiselle hallitukselle, ja toivottavasti me näemme vielä tämän tulevan neljän vuoden aikana uuden opintotukilain valiokunnassa.

16.39 **Sami Savio ps:** Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys, jonka myötä muun muassa lukihäiriöiset ja kuulo- ja näkövammaiset hyötyisivät siinä, että heidän opintotukeaan ei jatkossa keskeytettäisi — ja monet muutkin ryhmät, opiskelijat tästä hyötyisivät — on varsin kannatettava.

Mutta yhdyn myös näihin täällä esitettyihin näkemyksiin siitä, että olisi tämän uuden Rinteen hallituksen syytä hyvin vahvasti harkita opintotuen tulorajojen korottamista. Nämä tulorajat eivät nähdäkseni ole nousseet useaan vuoteen. Kyllä niiden merkittävä nosto olisi viimeistään jo nyt ajankohtainen. Nimittäin opintojen aikainen työnteko lisää usein käytännön ymmärrystä opiskelijan omasta alasta ja voi itse asiassa jopa nopeuttaa opintoja. Ainakin kun itse opiskelin aikanaan 90-luvun lopulla diplomi-insinööriksi ja sain myös alaani liittyviä töitä jo opiskeluaikana, niin se kyllä auttoi sekä työnantajaa että myös itseäni opintojen etenemisessä. On toki muistettava, että opiskelijan valmistumisaika, opintojen kohtuullinen eteneminen on tärkeää, mutta voi olla niin, että kun sieltä työelämästä saa hyviä kokemuksia, niin myös opinnot etenevät nopeammin. Totta kai, kun ei olisi huolta omasta taloudellisesta toimeentulosta, myös opintoihin olisi helpompi panostaa.

Arvoisa puhemies! Myös näiden omien kokemusteni perusteella voin todeta, että tämä opiskelujen ohessa tehtävä työ, varsinkin jos se liittyy siihen omaan alaan, parantaa kyllä opiskelijan työelämävalmiuksia ja mielestäni myös nopeuttaa työelämään kokoaikatyöhön siirtymistä sitten, kun opinnot ovat valmiit.

16.42 **Sebastian Tynkkynen ps:** Arvoisa herra puhemies! On todettava, että varsinkin juuri näitten opiskelijoitten kohdalla, jotka pystyvät tekemään iltapäivisin opintojen jälkeen sellaista työtä, joka nimenomaan hyödyttää heitä työelämän näkökulmasta, se totta kai tukee myöskin sitä opiskelua, ja näihin liittyen se, mitä tässä ovat esimerkiksi edustaja Savio, edustaja Vestman ja edustaja Laiho esittäneet, että tulorajoja tultaisiin korottamaan, on varsin järkevää. Tästä edellinen hallitus teki myöskin laskelmia: eli kun sitä tietyn verran nostettaisiin, niin valtion kassaan tulisi lisää tuloja. Eli sillä on positiivinen vaikutus myöskin julkiseen talouteen.

Sen lisäksi täytyy todeta, että on tosiaan näitä ihmisiä, jotka eivät halua tehdä varsinaisesti jotain opiskelun ulkopuolista työtä vaan sitä opiskelua puhtaasti ja nopeammin, jotta pääsevät työelämään. Näin ollen tämä opintotuen kannustinmalli sekä näitten tulorajojen nosto, nämä molemmat työkaluna yhtä aikaa otettuna käytäntöön, parantaisivat monipuolisesti hyvin erilaisten opiskelijoitten asemaa. Nämä kaksi asiaa eivät ole millään tavalla ristiriidassa keskenään, eli nämä molemmat kannattaisi toteuttaa.

Ja kukahan se tässä puhui, olikohan se nimenomaan edustaja Laiho, että nyt tehtäisiin se kokonaisuudistus ja -tarkastelu tälle opintotuelle. Tämä ehdottomasti uuden hallituksen kannattaisi tehdä, aivan ehdottomasti. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 3/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 14.6.2019 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 16.44.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola